

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»
Директор інституту

_____ О.О. Шеремет

«__» _____ 20__ р.

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

_____ Л.В. Шірінян

«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності _____ 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» _____
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: Кредитна політика комерційного банку та оптимізація джерел кредитних ресурсів

Виконав: здобувач 4 курсу, групи 14

Цибка Альона Вадимівна
(прізвище та ініціали)

Керівник _____ Бойко Світлана Василівна _____
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі немає запозичень із праць інших авторів без відповідних посилань.

Здобувач _____
(підпис)

Київ – 2020 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Цибка Альона Вадимівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Кредитна політика комерційного банку та оптимізація джерел кредитних ресурсів

керівник проекту (роботи) Бойко С. В. к.е.н., доц.,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом вищого навчального закладу від «10»лютого 2020 №109-КС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 02 червня 2020 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи) Навчальні посібники, методичні рекомендації, статті, звітність по підприємству, підручники, нормативно-правові акти, електронні ресурси, вісники, монографії.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретико-методичні основи діагностики фінансового розвитку страхової компанії Розділ 2. Комплексний економічний аналіз діяльності страхової компанії «УНІКА» Розділ 3. Перспективи фінансового розвитку страхової компанії

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
табл. 1 «Принципи кредитної політики»; табл. 2 «Зовнішнє інформаційне забезпечення процесу формування та реалізації кредитної політики»; табл. 3

«Динаміка кредитів клієнтів АТ «ОТП Банк»; табл. 4 «Структура кредитів клієнтів»; рис. 1. «Кредити надані корпоративним клієнтам»; рис. 2. «Кредити надані роздрібним клієнтам»; табл. 5 «Кредити клієнтам забезпечених заставою»; табл. 6 «Процентні доходи банку»; табл. 7 «Показники дохідності та ризику кредитного портфеля».

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Бойко С. В.		
II	Бойко С. В.		
III	Бойко С. В.		

7. Дата видачі завдання 10 лютого 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вибір теми, написання заяви і узгодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	10.02.2020	
2	Робота над 1-м розділом та перевірка керівником	до 26.04.2020	
3	Робота над 2-м розділом та перевірка керівником	до 17.05.2020	
4	Робота над 3-м розділом та перевірка керівником	до 31.05.2020	
5	Оформлення остатнього варіанту роботи: анотація, вступ, література та підпис керівником для проходження попереднього захисту	до 02.06.2020	
6	Підпис готової роботи завідувачем кафедри	12.06.2020	

Здобувач

_____ (підпис)

Цибка А. В.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Бойко С. В.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Цибка А. В. «Кредитна політика комерційного банку та оптимізація джерел кредитних ресурсів»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього супеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Національний університет харчових технологій, Київ 2020 р.

У випусковій роботі розглянуто теоретичні та практичні підходи до формування та реалізації кредитної політики банку.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі визначено актуальність теми, мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження.

У першому розділі розкрито теоретичні аспекти кредиту та кредитної політики комерційного банку, визначено забезпечення формування та реалізації кредитної політики банку.

У другому розділі подано загальну характеристику АТ «ОТП Банк», проаналізовано його фінансово-економічний стан та проведено оцінку ефективності кредитної політики банку.

У третьому розділі, на прикладі АТ «ОТП Банк» запропоновано напрями оптимізації джерел кредитних ресурсів банку, мінімізація кредитного ризику та удосконалення підходів до формування кредитної політики банку.

Ключові слова: *банківська установа, фінансова діяльність, активи банку, пасиви банку, кредитна політика, кредитно-інвестиційний портфель, кредити банку, кредитні ресурси.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	7
1.1. Економічна сутність та роль кредиту та кредитної політики в банківській діяльності.....	7
1.2. Організаційне та інформаційне забезпечення формування та реалізації кредитної політики банку.....	14
1.3. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку.....	18
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ «ОТП Банк»	25
2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «ОТП Банк».....	25
2.2. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля в банку.....	30
2.3. Оцінка ефективності кредитної політики банку.....	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ ТА ДЖЕРЕЛ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ	44
3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля.....	44
3.2. Напрями оптимізації джерел кредитних ресурсів банку.....	49
3.3. Удосконалення підходів до формування кредитної політики банку.....	52
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Нестабільна ситуація в економіці поряд із поганим рівнем розвитку ринку цінних паперів та інших об'єктів інвестування за реальної економіки нашої країни висуває нові вимоги щодо методів та інструментів управління кредитним портфелем як вирішального компонента прибутку банківських установ.

Кредитна політика повинна охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначати пріоритетні напрями кредитування.

Для стабільного та ефективного функціонування банку потрібно створити систему заходів для забезпечення процесу кредитування. Це обумовлює важливість удосконалення організаційно-методичних підходів, необхідних для формування та реалізації кредитної політики в банку.

Стратегічними цілями управління кредитним портфелем банку при таких умовах є класифікація, вимірювання та моніторинг ризику, розробка ефективних методів побудови кредитного портфелю з мінімальним ризиком, максимальною дохідністю і достатньою ліквідністю, баланс між якими визначається обраною кредитною політикою.

Дослідженню проблеми забезпечення ефективною кредитною політикою банку приділяють велику увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, питання розвитку кредитної діяльності банків розробляли у своїх працях такий автори, як: О. Лаврушин. Серед вітчизняних вчених-економістів слід виділити праці Н.Антіпова, Т.Грищенко, О. Дзюблюка, І. Карбівничого, О. Криклія, Б. Луціва, М. Новосельцевої, О. Падалко, І. Сала, О. Худої, С. Циганової.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад кредитної політики, виявлення перспектив розвитку та вдосконалення механізму формування та реалізації кредитної політики в банку.

Завдання, які потрібно виконати для досягнення мети:

- дослідити сутність кредитної політики банку та визначити її головні характеристики;
- визначити забезпечення формування та реалізації кредитної політики банку;
- дослідити механізм формування та реалізації кредитної політики банку;
- охарактеризувати загальну діяльність АТ «ОТП Банк»;
- проаналізувати динаміку кредитного портфеля АТ «ОТП Банк»;
- оцінити ефективність кредитної політики в АТ «ОТП Банк»;
- визначити шляхи мінімізації кредитного ризику;
- обґрунтувати напрями оптимізації кредитних ресурсів банку;
- запропонувати напрями удосконалення підходів до формування та реалізації кредитної політики.

Об'єктом дослідження є кредитна політика та оптимізація джерел кредитних ресурсів банку.

Предметом дослідження є механізм формування та реалізації кредитної політики банку.

Методи досліджень, що використовувались в процесі написання роботи: наукової абстракції – для дослідження механізму формування та реалізації кредитної політики банку; табличний методи – для візуалізації результатів дослідження; методи аналізу та синтезу – для обґрунтування сутності кредитної політики банку.

Інформаційна база роботи. Основну частину дослідження складають праці вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі фінансів, нормативні документи Національного банку України, банківських установ. Монографічна література, наукові доповіді і періодика з досліджуваної проблематики, фінансові звіти АТ «ОТП Банк»; інформаційні ресурси мережі Інтернет.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

1.1. Економічна сутність та роль кредиту та кредитної політики в банківській діяльності

Особливе місце у банківській діяльності належить кредитуванню. Найбільшу частину доходів банківські установи одержують від здійснення кредитних операцій.

Кредит є економічною категорією, загальною для товарно-грошових відносин, одним з найвагоміших стимулів розвитку виробництва. За допомогою кредиту здійснюється прискорення процесу обігу капіталу на різних економічних рівнях, підвищується рентабельність виробництва і прибутковість капіталу.

Я.І. Чайковський розглядає кредит як «певний вид економічних відносин, котрі формуються в суспільстві», і обґрунтовує наступні принципи кредитування на умовах: зворотності, строковості, цільового кредитування, забезпеченості, платності, та диференційованого підходу [48, с. 36].

Б.П. Луців під кредитом розуміє економічні відносини між суб'єктами ринку стосовно перерозподілу вартості на принципах зворотності, строковості та платності [30, с. 120].

Н. В. Захараш визначає кредит як «суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності» [20, с. 6].

Банківський кредит - це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [19].

Залежно від тих чи інших критеріїв кредит можна класифікувати наступним чином:

1. За терміном користування: короткострокові (до 1 року); середньострокові (до 3 років); довгострокові (понад 3 роки).

2. За формою забезпечення: забезпечені заставою (майном, цінними паперами, майновими правами); гарантовані (банками, урядом, фінансами чи майном третьої особи); з іншими забезпеченнями (поручительства, свідоцтва страхових організацій); незабезпечені (бланкові).

3. За ступенем ризику: стандарті; під контролем; субстандартні; сумнівні; безнадійні.

4. За строками погашення: з одноразовим погашенням в обумовлений строк; з періодичним погашенням частинами; з довгостроковим погашенням; з регресією платежів.

5. За сумою: великі $> 10\%$ власного капіталу; кредит не повинен перевищувати 25% власних коштів; сума наданих кредитів не може перевищувати восьмикратний розмір власних коштів.

6. За методами надання: юридичним особам; фізичним особам; міжбанківський.

7. За формою надання: строковий; револьверний; кредитна лінія; овердрафт; субординований борг [40, с. 292].

Характерною особливістю і обов'язковим елементом існування і застосування кредиту є наявність кредитних відносин між учасниками кредитної угоди. Це стосується не тільки відносин, пов'язаних із наданням кредитів, а й інших видів кредитних відносин, зокрема і тих які виникають при здійсненні депозитних операцій [29, с. 30].

Тобто, якщо будь-який суб'єкт передає гроші в банк під певний відсоток, це означає, що вони функціонують для нього саме як позиковий капітал, тільки позичальником в даному випадку є банківська установа.

Найбільш повне, на нашу думку, тлумачення банківського кредиту дає Ю.А. Потійко визначаючи його, як «економічну категорію, котра виражає

відносини, пов'язані з акумуляцією власних коштів банку, накопичень від пасивних банківських операцій, тимчасово вільних коштів бюджету, господарюючих суб'єктів і населення, які потім перерозподіляються і надаються позичальникам для використання на принципах строковості, платності, цільового використання та реального забезпечення»[38, с. 7].

Виходячи із вищевикладеного, поняття банківського кредиту можна визначити наступним чином: банківський кредит – це економічні відносини, які виникають з приводу перерозподілу кредитного потенціалу банку на умовах повернення, платності, строковості та цільового використання позичкових ресурсів. А розмір залучених банком ресурсів за мінусом загального резерву ліквідності, становить його кредитний потенціал.

Принципи банківського кредитування - основні положення, правила й умови, яких повинні дотримуватися банки у процесі здійснення кредитування. Ці положення і правила визначаються природою, роллю, функціями кредиту і тими суспільними умовами, в яких вони проявляються. Реалізація принципів кредитування є першоосновою здійснення кредитного процесу.

Принципи кредитування: платності; цільового характеру; повернення; строковості; забезпеченості; диференційованості; плановості [42].

Відношення у сфері кредитування будуються за відповідною системою.

Структура системи кредитування містить елементи, які відображають суть кредитних відносин, технологію кредитного процесу і особливості управління ним, що виявляється у відокремленні в ній таких підсистем: базової, економіко-організаційної та управлінської.

До базової підсистеми відносяться суб'єкти, об'єкти кредитних відносин та принципи кредитування. Економіко-організаційна підсистема включає види і форми кредитів, методи кредитування, оцінку кредитоспроможності позичальників, ліміти кредитування та систему пільгового кредитування. І до управлінської підсистеми належить управління кредитним процесом і кредитними ризиками та супроводження кредитів.

Основою створення кредитної політики банку виступають її цілі та завдання. Формуючи кредитну політику слід підкреслити, що її цілі тісно пов'язані із стратегічними цілями банку та ототожнюються з цілями його банківської політики.

Розглядаючи мету кредитної політики, варто зазначити, що єдиної думки вчені не досягають.

Так, Н.А. Антипова визначає її як «досягнення комерційного зростання шляхом зміцнення та підвищення надійності якості кредитного портфеля банку» [3].

В свою чергу, доволі широко розуміє мету формування кредитної політики М.М. Новосельцева, яка зазначає, що «кредитна політика розробляється для допущення тільки такого характеру ризику, що дозволяє забезпечувати високу якість активів, постійний необхідний рівень прибутковості; створення високопрофесійного кадрового складу, що забезпечують високу якість кредитного портфеля банку; кредитування економічно перспективних, рентабельних проектів, що відповідають стратегічним цілям банку; сприяння створенню довгострокових відносин з клієнтами, які приносять дохід; уникнення використання висококонкурентних, але невиправданих методів кредитування» [31, с.21].

При розробці та реалізації кредитної політики банку повинен виконуватись ряд принципів, проте, неоднозначними є думки науковців щодо їх складу (табл.1.1).

Важливим етапом дослідження сутності кредитної політики є виявлення її основних видів.

Так, прийнято виділяти такі три типи кредитної політики банку:

– консервативний (мінімізація кредитних ризиків; скорочення числа позичальників, пролонгація кредиту передбачена лише для надійних клієнтів; збільшення вартості кредиту, скорочення строків; жорстка система оцінки кредитоспроможності позичальника);

Принципи кредитної політики

Автор	Принципи
Т.С. Павленко [36, с.20]	<ul style="list-style-type: none"> • наукова обґрунтованість • оптимальність • ефективність • єдність нерозривного зв'язку елементів кредитної політики
М.М. Новосельцева [34, с.21]	<ul style="list-style-type: none"> • переважання комерційного підходу над фінансовим; • прагнення до збалансованого ризику; використання різних способів рефінансування кредитів; • побудова організаційної структури, адекватної масштабам і рівню ризику кредитних операцій банку; • внесення змін у кредитну політику на основі аналізу негативних результатів діяльності кредитних підрозділів; • розуміння угоди всіма учасниками
А. П. Питєєва [40, с.343]	<ul style="list-style-type: none"> • системності; • адаптивності; • оперативності

– поміркований (середній рівень кредитного ризику; використання загальноприйнятих правил та методів банківської практики; орієнтація на максимізацію фінансової стабільності банку; усереднені умови здійснення кредитної політики)

– агресивний (максимізація прибутку; стрімке розширення обсягів кредитної діяльності; зневажання високим рівнем ризику; часта пролонгація кредитної заборгованості; значні суми позик) [8, с.320 , 7, с.324].

Класифікація кредитної політики банку передбачає виділення окремих її видів за різними ознаками:

1. За суб'єктами кредитування – кредитування юридичних і фізичних осіб;
2. За цілями – за поданням цільових позик, за поданням нецільових позик;
3. За типом ринку – на грошовому ринку, на фінансовому ринку, на ринку капіталів;
4. За географією застосування – кредитна політика, що проводиться банком: на місцевому, регіональному, національному і міжнародному рівнях;

5. За галузевою спрямованістю – кредитна політика щодо кредитування: промислових підприємств (важкої, легкої, харчової промисловості);

6. Торговельних організацій, будівельних організацій, транспортних підприємств, сільськогосподарських підприємств, збутових організацій, підприємств зв'язку тощо;

7. За забезпеченістю – за наданням забезпечених позик, за наданням незабезпечених позик;

8. За ціною кредиту – кредитна політика з надання: стандартних позик, пільгових позик, проблемних позик (під підвищені відсотки);

9. За методами кредитування – при кредитуванні за залишком, при кредитуванні з поверненням.

Функціональне призначення кредитної політики не може бути переоцінене. Їй характерні як загальні, так і специфічні функції [5, с. 278].

Виходячи з проведеного дослідження, загальними функціями кредитної політики банку слід вважати наступні:

- комерційна (отримання прибутку банком);
- стимулююча (забезпечення потреб грошового обороту кредитними ресурсами);
- контролююча (оцінка та мінімізація кредитних ризиків).

В свою чергу, специфічними функціями кредитної політики є:

- створення сукупності цілей управління кредитною діяльністю;
- забезпечення узгодженості інтересів різних груп зацікавлених осіб банку (кредиторів та позичальників у першу чергу);
- оптимізація кредитного портфелю банку.

Таким чином, кредит позитивно впливає на розвиток національної і світової економіки. Адже за допомогою кредиту розширюються масштаби функціонування капіталу, він стає більш гнучким і мобільним, що дає змогу йому швидше рухатись від одних підприємств, галузей, регіонів, країн до інших, а кредитна політика виступає одним із найважливіших інструментів запобігання ризикам, з якими стикається банк.

Так, досліджуючи сутність поняття «кредитна політика банку», ми дійшли висновку, що це структурно-функціональна цілісність взаємопов'язаних між собою елементів (завдань, цілей, принципів, технологій), взаємодія яких дозволяє визначити найбільш ефективні стратегії діяльності банку на кредитному ринку.

1.2. Організаційне та інформаційне забезпечення формування та реалізації кредитної політики банку

Важливим елементом дослідження сутності кредитної політики банку є визначення складових підсистем забезпечення, до яких відноситься організаційне, інформаційне та нормативне забезпечення процесу формування і реалізації кредитної політики.

Під організацією формування кредитної політики банку прийнято розуміти сукупність прийомів та методів раціонального поєднання елементів керуючої підсистеми (суб'єктів управління) із внутрішніми факторами, що впливають на формування кредитної політики в часі та просторі.

В даному тлумаченні організація формування кредитної політики банку повинна забезпечити створення найбільш сприятливих умов для досягнення цілей кредитної політики банку у певний проміжок часу.

Як і будь-який елемент менеджменту, управління формуванням та реалізацією кредитної політики представлені на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях і тісно взаємодіють із об'єктом кредитної політики – кредитом.

Законодавчо визначено, що вищим органом управління банку є загальні збори акціонерів, які визначають ключові напрями діяльності банку, стратегію банку, затверджують річні звіти, вносять зміни та доповнення до статуту банку.

Вищим виконавчим органом, що забезпечує реалізацію кредитної політики банку на стратегічному рівні, виступає правління банку – в межах своїх

повноважень і відповідальності перед спостережною радою банку, вкладниками і контрагентами та органами банківського нагляду.

Частину функцій правління банку для забезпечення ухвалення необхідних управлінських рішень, та контролю за їх виконанням у банках передають спеціально створеним колегіальним органам.

Відповідно до вимог чинного законодавства України банки зобов'язані створювати кредитний комітет як ключовий спеціалізований орган щодо ефективного управління своєю кредитною діяльністю.

Структура кредитних комітетів окремого банку визначається індивідуально та залежить від специфіки його діяльності, його регіональної структури та системи делегування повноважень

Контроль за фінансово-господарською діяльністю банку здійснює ревізійна комісія, тобто вона контролює ресурсний потенціал банку при виборі та реалізації кредитної політики.

Комітет з управління активами і пасивами здійснює контроль за структурою активів та пасивів: визначає відповідність строків активів та зобов'язань, оцінює рівень їх диверсифікації, аналізує виконання основних показників структури балансу, досліджує основні показники діяльності банку та здійснює ринкові прогнози, що впливає на процес формування та реалізації кредитної політики.

Ще одним комітетом банку, що може брати участь у формуванні кредитної політики є тарифний комітет, який аналізує собівартість послуг та ринкову конкурентоспроможність діючих тарифів, є відповідальним за політику банку щодо операційних доходів.

На оперативному рівні відбувається лише процес реалізації кредитної політики. Організаційне забезпечення кредитної політики на даному рівні відрізняється залежно від банку, його розміру і специфіки діяльності. Рівень може бути представлений кредитними департаменти, що включають відділи кредитного аналізу та контролю, тощо [34, с. 228].

Банки, що не мають можливості організувати всі ці відділи та комітети, працюють лише з деякими з них.

Так, комітет кредитного нагляду може виконувати наступні функції:

- затвердження змін та доповнень до кредитної політики;
- ухвалення основних критеріїв прийнятності ризику;
- затвердження переліку винятків із правил кредитної політики банку, тощо;

Функції відділу кредитного аналізу:

- збір та обробка інформації щодо клієнтів банку;
- аналіз та оцінка фінансової звітності потенційних позичальників;
- підготовка документації, необхідної для прийняття рішень щодо надання кредиту;
- організація засідань Кредитного комітету та реєстрація рішень;
- ведення картотеки кредитної інформації.

Функції відділу супроводження кредитних операцій:

- підготовка та перевірка документів, щодо кредитних операцій банку;
- зберігання кредитних справ;
- розрахунок клієнтам пені, штрафів та інших платежів за кредитами;
- звіт про банкрутство клієнта, а також підготовка документації, що попереджає про закінчення строку кредитної угоди.

Досліджуючи процес формування та реалізації кредитної політики в банку варто також зосередити свою увагу на його інформаційному забезпеченні.

Інформаційну базу варто поділити на дві групи: внутрішню та зовнішню. Складові зовнішньої інформації призначені для забезпечення відповідальних органів банку інформацією щодо стану кон'юнктуру ринку, стан економіки країни цілому. База зовнішньої інформації накопичується шляхом збору даних щодо контрагентів, відсоткові ставки, обсяги операцій тощо.

Виходячи з наведеної інформації можна виділити основні джерела інформації щодо стану зовнішнього середовища можна віднести: інформація Верховної Ради України; офіційний сайт Держстату України; інформація з сайтів банків-конкурентів та банків-партнерів; дані різних Міністерств та відомств України; відомості Національного банку України; офіційний сайт Асоціації

українських банків; сайт Державної податкової адміністрації; засоби масової інформації; дані міжнародних організацій, тощо.

Таблиця 1.2

Зовнішнє інформаційне забезпечення процесу формування та реалізації кредитної політики [44]

Група факторів	Необхідні дані	Джерело
Зовнішні некеровані фактори	<ul style="list-style-type: none"> • загальний стан економіки країни, а також стан економіки регіону, де функціонує банк; • грошово-кредитна політика Національного банку України (НБУ); • фіскальна політика державних органів влади; • рівень доходів населення, здатність споживати кредитні продукти; • рівень цін на банківські послуги; • політична ситуація в країні; 	<ul style="list-style-type: none"> • ЗМІ; • періодичні видання світових організацій (МВФ, Світового банку та ін.); • дані рейтингових агентств; • прогнози аналітичних компаній; • офіційні дані Державної служби статистики України, НБУ, тощо
Зовнішні частково керовані фактори	<ul style="list-style-type: none"> • попит клієнтів на послуги банку; • платоспроможність позичальників, сумлінність у виконанні зобов'язань; • регіональна специфіка клієнтури; фактор часу • знецінення предмету застави за час дії кредитної угоди; • діяльність конкурентів на ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Дані Державної служби статистики України, НБУ; • періодичні видання та звіти НБУ, МФУ та ін. органів влади; • ЗМІ; • висновки рейтингових агентств; • сайти ФОП; • звіти емітентів ЦП;

До складу внутрішніх інформаційних джерел можна віднести внутрішньобанківську інформацію, що є закритою для сторонніх осіб.

До даного інформаційного забезпечення можна віднести:

- плани (стратегічний план розвитку банку, фінансовий план банку, фінансові плани та бюджети за основними статтями формування доходів та здійснення витрат, тощо);
- звітність банку (управлінська звітність містить всі необхідні види);

- контрольні дані (аудиторські висновки; результати перевірок ревізійної комісії, представників НБУ).

До зовнішнього нормативного забезпечення відносять закони, постанови, інструкції, методичні рекомендації, листи та інші нормативно-правові акти уповноважених органів, що регулюють діяльності банку та можуть впливати на кредитну діяльність банку.

В свою чергу, до джерел внутрішнього нормативного забезпечення варто віднести інструкції, положення, політики, методичні рекомендації, норми і нормативи, що затверджуються банком.

Доступність передбачає, що інформація, що підлягає аналізу, має бути зрозумілою для користувача з певним рівнем знання бізнесу, економіки і бухгалтерського обліку.

Складну інформацію, яка необхідна для повного розкриття ситуації, слід надавати найбільш зрозумілим способом.

Під значущістю розуміють те, що інформація повинна бути корисною для прийняття рішень стратегічного характеру.

Для того щоб інформація була значущою, вона має бути матеріальною. Інформація є матеріальною, якщо її ненадання або неправильне подання може вплинути на рішення щодо формування кредитної політики.

Надійність інформації забезпечується в тому разі, коли вона не містить матеріальних помилок.

Порівнянність даних забезпечується у тих випадках, коли існує можливість порівняти дані, що аналізується, з аналогічними за інші періоди з іншими банками, тощо.

Для формування якісної та ефективної кредитної політики банку необхідно звертатися до всіх можливих джерел і враховувати всі наявні зовнішні та внутрішні фактори.

1.3. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку

Враховуючи виділені нами інформаційні джерела та сформувавши організаційне забезпечення процесу формування та реалізації кредитної політики, спробуємо виділити ключові елементи механізму даного процесу.

Механізм є обов'язковим елементом будь-якої системи, що орієнтований на виконання функцій даної системи.

До основних елементів механізму вважаємо за доцільне віднести наступні складові [27]:

- суб'єкт – рушійна сила, яка цілеспрямовано запускає в дію відповідний механізм управління;
- цілі як прогнрамовані бажані результати дії відповідного механізму управління;
- форма як необхідне організаційне оформлення методичного забезпечення;
- методи як інструментарій, способи і технології процесів досягнення поставленої мети;
- сукупність видів і джерел ресурсів, що використовуються для досягнення цілей;
- об'єкти.

Акцентуючи увагу на кредитній політиці банку, варто зазначити, що, додатково до наведених елементів додається пріоритетність у виборі клієнтів і кредитних інструментів (сегментація ринку), дотримання норм і правил, які регламентують діяльність банківського персоналу, що реалізовує дані пріоритети на практиці.

Першим етапом та елементом формування кредитної політики можна вважати постановку загальної стратегії банку.

Переважаючо банки, в якості стратегічних цілей, ставлять максимізацію прибутку, динамічний розвиток банку за рахунок збільшення обсягів та спектру наданих послуг, тощо.

Розробка стратегії банку обов'язково повинна переплітатись із такими категоріями як:

- клієнтська база банку;
- витрати та доходи банку;
- ресурсна база банку.

Сформувавши загальну мету діяльності банку, варто виділити ключові можливості та загрози, що генеруються зовнішнім середовищем для їх подальшої оцінки та аналізу.

Для формування кредитної політики банку більш важливими є не значення даних факторів, а ті можливості, що надаються для забезпечення реалізації кредитної політики банку, і ті загрози, що містяться в окремих елементах цього середовища.

Аналіз зовнішнього середовища діяльності банку проводять на основі SWOT-аналізу. За його допомогою оцінюється стратегічна реакція банку на очікувані зміни зовнішнього середовища (успішність діяльності банку, з врахуванням можливих загроз і можливостей) за допомогою наявних та запланованих ресурсів.

На цьому етапі проводиться аналіз наведених вище зовнішніх джерел інформації та вивчаються фактори впливу. Недоліком існуючих систем аналізу факторів впливу, на нашу думку, є суб'єктивний підхід до оцінки та неможливість адекватно оцінити якісні фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

Після проведеного аналізу на другому етапі здійснюється остаточне визначення цілей кредитної політики банку та варіантів їх досягнення, що слугує основою формування кредитної стратегії, під якою варто розуміти деталізовану сукупність рішень із забезпечення досягнення цілей кредитної політики банку з врахуванням впливу зовнішніх факторів, базуючись на пропозиції конкурентоспроможних кредитних продуктів, здатності до ефективного управління ресурсами, підтримці прийнятного рівня ризиків і забезпеченні стійкості банку [26].

У найбільш широкому розумінні кредитні стратегії банку диференціюють виходячи із співвідношення рівня дохідності та ризиковості, на основі чого виділяють три принципові типи кредитних стратегій банку, що відповідають типам кредитної політики, що вже були нами виділені – консервативний, поміркований та агресивний.

Визначивши стратегічні цілі та окресливши тактичні, кредитний комітет розробляє власне кредитну політику, інструкції та правила, за допомогою яких співробітники банку виконують свої обов'язки згідно затвердженої кредитної політики.

Всі елементи кредитної політики повинні відображатись у відповідному внутрішньому документі, в якому також зазначаються:

- стандарти та параметри, на які повинні опиратись банківські працівники, які відповідають за різні етапи кредитування;
- ліміти та повноваження директорів, осіб, що приймають стратегічні рішення щодо кредитування;
- можливість для зовнішніх та внутрішніх аудиторів оцінити якість кредитного управління в банку.

Розробкою кредитної політики банку як правило займається кредитний комітет банку. Процес формування кредитної політики завершується поданням його правління банку для затвердження та підписання.

Процес створення кредитної політики передбачає розробку меморандуму з кредитної політики, який має забезпечити досягнення стратегічних цілей банківської діяльності у галузі кредитування.

Його розробка, як і контроль за виконанням його вимог, покладений також на кредитний комітет банку.

Меморандум є конфіденційним документом, до складу якого входить стратегія та методи банківської кредитної політики, що сприяє тому, що ознайомлюють з нею лише тих працівників, які безпосередньо приймають участь у процесі банківського кредитування [1, с. 103].

Разом з тим, меморандум виступає основою для контролю та спостереження за організацією кредитного процесу, інструктивним матеріалом для працівників підрозділів, які здійснюють кредитування, інструментом контролю за виконанням вимог кредитних інструкцій для керівників кредитних підрозділів.

На третьому етапі в рамках розробленої кредитної політики банку здійснюється розробка основних параметрів організації кредитного процесу:

- визначення повноважень у сфері прийняття рішень щодо надання кредитів;
- розподіл обов'язків з передачі прав та надання інформації в рамках бізнес-процесів кредитування;
- встановлення вимог до перевірки, оцінювання та прийняття рішень за кредитними заявками клієнтів;
- створення стандартів оцінки кредитоспроможності позичальників; формування вимог до інформаційного забезпечення, зокрема необхідної документації, що супроводжує кожен кредитну заявку, а також документації, що зберігається у кредитній справі (фінансова звітність, договори застави тощо);
- визначення обов'язків співробітників банку з детальним визначенням відповідальних за зберігання і перевірку кредитних справ;
- формалізація правил прийняття, оцінювання та реалізації кредитного забезпечення;
- деталізація методики встановлення процентних ставок і комісій за кредитами, умови погашення кредитів;
- характеристика стандартів якості, що застосовуються до всіх кредитів; формалізація практики виявлення, аналізу та розв'язання ситуацій, пов'язаних із проблемними кредитами тощо.

На наступному етапі формується механізм контролю за реалізацією кредитної політики банку, що передбачає сукупність дій суб'єктів управління, спрямовану на постійне спостереження за факторами, що впливають на можливість реалізації кредитної політики банку для своєчасного визначення відхилень фактичних результатів кредитної діяльності від запланованих і

прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують досягнення її цілей у визначеному проміжку часу.

Контроль в банку – це «процес, що постійно здійснюється на всіх рівнях банку, включає принципи і процедури, виконувані правлінням, менеджментом та персоналом банку і покликаний сприяти досягненню мети, визначеної стратегією розвитку банку» [10, с. 302].

Функції контролю за реалізацією кредитної політики в банку:

- інформаційна (включає в себе збір інформації щодо суб'єктів, що підлягають контролю);
- регулююча (прийняття рішень щодо усунення виявлених розбіжностей та відхилень від плану, нормалізація функціонування об'єкту); превентивна;
 - комунікативна
 - упорядковувальна (передбачає уточнення, що вносяться в плани та рішення на підставі проведеного контролю).

Органами контролю за кредитною політикою в банку виступають ревізійна комісія, служба внутрішнього аудиту та правління банку.

Таким чином, контроль за реалізацією кредитної політики є невід'ємним елементом ефективного менеджменту банку.

В межах кожного банку повинна бути розроблена система контролю за кредитною політикою, яка буде включати в себе декілька етапів щодо оцінки ризиків кредитної діяльності, внесення коректив, надання рекомендацій по проведеному аналізу, оптимізації відносин та обміну інформацією між внутрішнім контролем, зовнішніми та внутрішніми аудиторами, створення дієвої системи по впровадженню отриманих рекомендацій тощо.

Варто зазначити, що дана система має бути чітко структурована, мати конкретні цілі, організаційну структуру, засоби та механізми реалізації та досягнення визначеної мети та завдань.

На останньому етапі проводиться загальна оцінка ефективності розробленої кредитної політики. Варто зазначити, що не існує уніфікованих критеріїв

визначення ефективності кредитної політики банку. Їх склад та оптимальні значення залежить, перш за все, від обраного банком типу кредитної стратегії, ураховуючи економічну та соціальну ситуації в регіоні функціонування банку або враховуючи всю сукупність зовнішніх і внутрішніх ризиків, які впливають на його роботу.

Таким чином, технологія формування кредитної політики банку це дуже складний та комплексний процес, який включає в себе формування стратегічних та тактичних цілей банку в цілому та цілей кредитної політики, зокрема, аналіз зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу банку, створення внутрішніх документів, які регламентують роботу банку з кредитування.

Механізм формування та реалізації кредитної політики банку представляє собою систему дій та організаційно-економічних прийомів, інструментів впливу, за допомогою яких вводиться в дію процес кредитування; регулювання даного механізму здійснюється відповідно до визначених принципів [26].

Таким чином, можна зробити висновок, що всі етапи формування та реалізації кредитної політики тісно взаємопов'язані між собою та входять до загального механізму формування та реалізації кредитної політики.

Отже, кредитна політика виступає одним із найважливіших інструментів запобігання ризикам, з якими стикається банк.

Так, досліджуючи сутність поняття «кредитна політика банку», можна зробити висновок, що це структурно-функціональна цілісність взаємопов'язаних між собою елементів (завдань, цілей, принципів, технології), взаємодія яких дозволяє визначити найбільш ефективні стратегії діяльності банку на кредитному ринку. Сформовані принципи та завдання, що ставить перед собою банк при розробці ефективної кредитної політики.

Визначена система факторів, що здійснює вплив на формування та реалізацію кредитної політики, є об'єктивною передумовою для проведення подальшого її аналізу.

Всі етапи формування та реалізації кредитної політики тісно взаємопов'язані між собою та входять до загального механізму формування та

реалізації кредитної політики. Сформований механізм складається із суб'єктів, об'єкту, етапів, інструментів, цілей формування та реалізації кредитної політики.

Ключовими органами формування кредитної політики можна вважати кредитний комітет, а реалізації – кредитні департаменти та фронт-офіс банку.

Загальна схема формування та реалізації кредитної політики складається з основних чотирьох етапів. Таким чином, кредитна політика створює необхідні загальні передумови ефективної роботи персоналу кредитного підрозділу, орієнтуючись на досягнення стратегічних цілей банку.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

АТ «ОТП БАНК»

2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «ОТП Банк»

Акціонерне товариство «ОТП БАНК» - один з найбільших вітчизняних банків, визнаний лідер фінансового сектору України. На українському ринку він представлений з 1998 року, має стійку репутацію соціально відповідальної, надійної і стабільної структури, що пропонує споживачам сервіси європейської якості.

1949 р. – в Угорщині засновано OTP Bank Plc. як Державний ощадний банк (National Savings Bank), який відразу почав діяльність з кредитування і розміщення депозитів, поступово поповнюючи перелік своїх послуг, розширюючи клієнтську базу і нарощуючи свою ринкову частку.

2006 р. – в Україні OTP Bank Plc. придбав одного з лідерів вітчизняного фінансового сектора – АКБ «Райффайзенбанк Україна». На момент придбання банк обслуговував понад 100 тисяч клієнтів, надаючи повний спектр банківських послуг як корпоративним, так і приватним клієнтам, а також представникам малого та середнього бізнесу. Після завершення процедури придбання у листопаді 2006 року OTP Bank Plc. став стовідсотковим власником банку «Райффайзебанк Україна», який, відповідно, було перейменовано в OTP Bank (АТ «ОТП Банк»).

Сьогодні АТ «ОТП Банк» – це:

- лідер в обслуговуванні клієнтів і ефективного управління грошовими потоками;
- організація з ефективно збудованими бізнес-процесами відповідно до європейських стандартів;
- банк з сильною командою професіоналів;

- банк, який бере активну участь в соціальних проектах, спрямованих на допомогу дітям-сиротам, а також в спортивних корпоративних заходах;
- за версією журналу Бізнес у 2017 році ОТП Банк увійшов у ТОП-3 роботодавців в номінації «Стабільний розвиток»;

АТ «ОТП Банк» увійшов одразу до кількох номінацій рейтингу «ФІНАНСОВИЙ ОСКАР 2018» від провідного економічного видання «Бізнес». Банк посів п'яту сходинку серед банків за розмірами прибутків у 2018 році.

Окрім того, фінансова установа потрапила до трійки лідерів у номінації «Опора МСБ». Одним із кращих банків для малого та середнього бізнесу банк став завдяки овердрафту «Гостинний». Також за версією журналу банк увійшов до 5-ки лідерів карткового ринку за високий рівень обслуговування та показники.

Метою діяльності банку є надання повного кола банківських послуг в рамках банківської ліцензії, наданої Національним банком України, високоякісне обслуговування клієнтів та одержання прибутку в інтересах акціонерів.

Загальні збори Акціонерів (надалі – Загальні збори) є вищим органом банку, який може приймати рішення з усіх питань діяльності банку.

Банк зобов'язаний щороку скликати загальні збори (річні загальні збори). До порядку денного річних загальних зборів обов'язково вносяться певні питання.

Органами управління АТ «ОТП Банк» є загальні збори акціонерів, Наглядова Рада та Правління. Органами контролю банку є ревізійна комісія та внутрішній аудит.

Правління банку є виконавчим органом банку, який здійснює управління поточною діяльністю банку, формування фондів, необхідних для поточної діяльності банку, та несе відповідальність за ефективність його роботи згідно з принципами та порядком, встановленими статутом банку, рішеннями Загальних зборів акціонерів і Наглядової Ради.

У межах своєї компетенції правління діє від імені банку, підзвітне Загальним зборам акціонерів та Наглядовій Раді банку. Воно діє на підставі положення, що затверджується Наглядовою Радою банку.

Правління приймає рішення стосовно всієї діяльності банку, якщо тільки така діяльність не входить до сфери компетенції Загальних зборів акціонерів або Наглядової Ради.

Правління приймає рішення про створення всіх типів філій, відділень та представництв банку, затверджує їхні положення та внутрішні документи у відповідності до стандартів, затверджених Наглядовою Радою. У випадку будь-якого відхилення від таких стандартів вимагається додаткове погодження Наглядової Ради.

Ревізійна комісія здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю Банку, додержанням ним економічних нормативів, встановлених НБУ, розглядає звіти внутрішнього і зовнішнього аудиту. Ревізійна комісія обирається Загальними зборами акціонерів.

З метою оперативного контролю Наглядової Ради за діяльністю банку створюється служба внутрішнього аудиту. Служба внутрішнього аудиту підпорядковується Наглядовій Раді та звітує перед нею.

Для забезпечення додаткових заходів з метою управління ризиками в банку створені постійно діючі комітети, зокрема:

- кредитний комітет, який щомісячно оцінює якість активів банку та готує пропозиції щодо формування резервів на покриття можливих збитків від їх знецінення;
- комітет з питань управління активами та пасивами, який щомісячно розглядає собівартість пасивів та прибутковість активів і приймає рішення щодо політики відсоткової маржі, розглядає питання відповідності строковості активів та пасивів та надає відповідним підрозділам банку рекомендації щодо усунення розбіжностей у часі, що виникають;
- тарифний комітет, який щомісячно аналізує співвідношення собівартості послуг та ринкової конкурентоспроможності діючих тарифів, відповідає за політику банку з питань операційних доходів;

- комітет по роботі з проблемною заборгованістю, який оцінює стан простроченої клієнтської заборгованості за кредитами, готує пропозиції та приймає рішення щодо її врегулювання;
- комітет з управління операційним ризиком, який реалізує стратегію управління операційним ризиком та здійснює контроль за її ефективним впровадженням;
- моніторинговий комітет, який забезпечує ефективний процес моніторингу кредитної заборгованості позичальників бізнес-напрямку корпоративних клієнтів.

Банк самостійно вирішує і створює органи управління фінансовими ризиками з метою забезпечення сприятливих фінансових умов захисту інтересів вкладників та інших кредиторів.

В АТ «ОТП Банк» переважає лінійно-функціональна (лінійно-штабна) система управління, при якій лінійне підпорядкування всіх питань, пов'язаних з управлінням даним об'єктом, поєднується з функціональним управлінням.

Загальні збори акціонерів є найвищим органом банку. В Загальних зборах акціонерів мають право приймати участь всі акціонери Банку незалежно від кількості та виду акцій, якими вони володіють.

До організаційної структури банку увійшли:

1) Західна регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Львів, якій підпорядковуються точки продажу Львівської, Волинської, Рівненської і Тернопільської областей;

2) Карпатська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Ужгород, якій підпорядковуються точки продажу Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей;

3) Подільська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Вінниця, якій підпорядковуються точки продажу Вінницької, Хмельницької та Житомирської областей;

4) Київська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк», якій підпорядковується точки продажу в м. Києві та Київській області;

5) Центрально-українська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Полтава, якій підпорядковуються точки продажу Полтавської, Черкаської та Чернігівської областей;

6) Південа регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Миколаїв, якій підпорядковуються точки продажу Миколаївської, Херсонської та Кіровоградської областей;

7) Одеська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк», якій підпорядковуються точки продажу Одеської області;

8) Кримська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Сімферополь, якій підпорядковуються точки продажу АР Крим;

9) Північно-східна регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Харків, якій підпорядковуються точки продажу Харківської і Сумської областей;

10) Донбаська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк» в м. Донецьк, якій підпорядковуються точки продажу Донецької та Луганської областей;

11) Дніпропетровська регіональна дирекція АТ «ОТП Банк», якій підпорядковуються точки продажу Дніпропетровської області;

12) Запорізька регіональна дирекція АТ «ОТП Банк», якій підпорядковуються точки продажу Запорізької області.

На сьогодні міжнародна група OTP Group, як ключовий гравець ринку Угорщини та Центральної і Східної Європи, пропонує високоякісні фінансові рішення для забезпечення потреб понад 12,5 млн клієнтів у 12-ти країнах, які обслуговуються через банківські відділення і філії дочірніх компаній, АТМ і точки продажів, розвинену партнерську мережу та засобами електронного банкінгу.

2.2. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля в банку

Дослідження кредитного портфеля комерційного банку передбачає здійснення оцінки динаміки та структури наданих позик банківською установою. Розглянемо динаміку загального обсягу наданих кредитів клієнтам за період 2017-2019 рр. (рис.2.1).

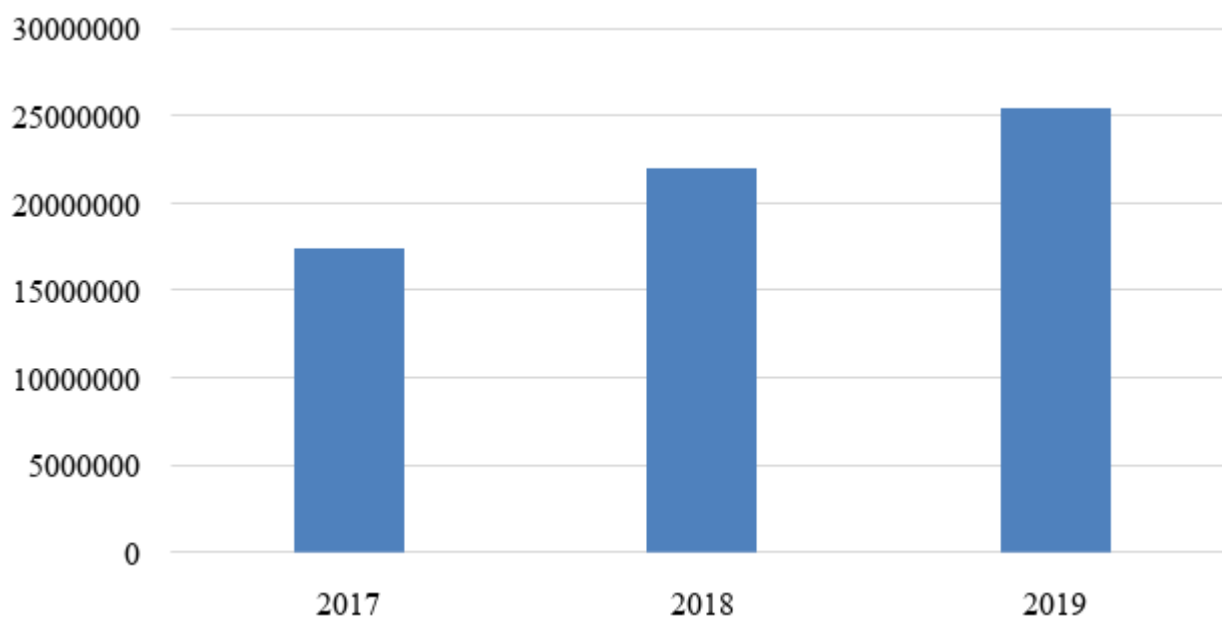

Рис. 2.1. Динаміка кредитів АТ «ОТП Банк», виданих клієнтам, грн

Так, аналізуючи динаміку виданих кредитів клієнтам можемо зробити висновок, що протягом 2018 року працюючий кредитний портфель збільшився на 28% і досяг 20 059, 52 тис. грн та протягом 2019 року працюючий кредитний портфель збільшився на 19,3% і досяг 25 469, 28 тис. грн.

Таке значне зростання було обумовлене збільшенням продажу споживчих кредитів, збільшенням портфеля кредитних карток та активізацією кредитування юридичних осіб в іноземній валюті.

Отже, за період 2017-2019 рр. кількість кредитів збільшувалась з кожним роком, що свідчить про ефективність діяльності банку.

За рівнем активів банк увійшов у топ-10 найбільших банків України за підсумками 2018 року.

Кредитний портфель займає найбільшу питому вагу в структурі активів банку. Розглянемо питому вагу загального обсягу кредитів в активах банку (рис. 2.2).

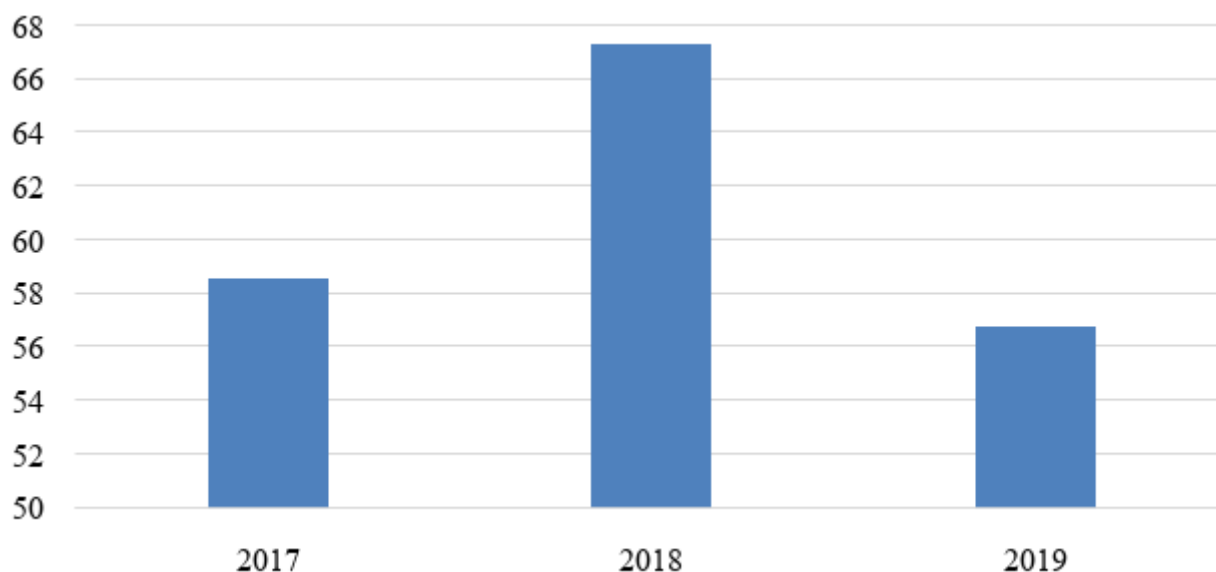

Рис.2.2. Частка кредитів в активах АТ «ОТП Банк», %

Аналізуючи частку кредитів в активах (рис.2.2), видно, що значення свідчать про те, що частка кредитних операцій у загальних активах банку складає 58,6% в 2017р., 67,3 % в 2018р. та 56,8 % в 2019 р, і характеризує кредитну активність банків. Але, достатньо велике значення цього показника може вказувати на те, що банк занадто перевантажений позиками.

Розглядаючи таблицю 2.1 видно, що станом на 31 грудня 2019 р. та 2018 років банк отримав в заставу цінні папери за договорами зворотного продажу (РЕПО) на суму 6961,3 тис. грн та 1841,13 тис. грн, відповідно. За 2017 р. банк не надавав кредитів за договорами РЕПО.

Протягом 2019 р. АТ «ОТП Банк» надав споживчих кредитів фізичним особам в розмірі 81365,66 тис. грн, що на 47430,55 тис. грн перевищує показник 2017 року, в 2018 р. цей показник становить 61062, 19 тис. грн.

Якість портфеля споживчих кредитів у точках продаж протягом 2019 р. залишається на стабільно високому рівні, а частка проблемних кредитів знаходиться на рівні близько 2% від обсягу портфеля.

Таблиця 2.1

Динаміка кредитів клієнтів АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн			Відносне відхилення, %		
	2017	2018	2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2019
Кредити юридичним особам та ФОП	155114 05	167990 23	168492 51	128761 8	151693 28	133784 6	108,3 0	1002, 98	108,6 2
Заборгованість за фінансовою орендою	638912	710458 8	854622 9	646567 6	144164 1	790731 7	1111, 98	120,2 9	1337, 62
Споживчі кредити фізичним особам	339351 1	610621 9	813656 6	271270 8	203034 7	474305 5	179,9 4	133,2 5	239,7 7
Іпотечні кредити фізичним особам	395325 5	335992 8	227360 9	- 593327	- 108631 9	- 167964 6	84,99	67,67	57,51
Кредити за договорами РЕПО, зворотного РЕПО	0	184113	696130	184113	512017	696130		378,1	
Інші кредити фізичним особам	870	1287	4022	417	2735	3152	147,9 3	312,5 1	462,3 0
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	234979 53	277312 14	298189 73	423326 1	208775 9	632102 0	118,0 2	107,5 3	126,9 0
За вирахуванням резерву на покриття кредитних збитків	600896 2	576216 2	434994 5	- 246800	- 141221 7	- 165901 7	95,89	75,49	72,39
Всього кредитів клієнтам	174889 91	277622 31	320687 99	102732 40	430656 8	145798 08	158,7 4	115,5 1	183,3 6

Аналізуючи таблицю 2.2, можна зробити висновок, що за 2019 р. частка заборгованості за фінансовою арендою зросла майже в 9 разів, порівняно з 2017 р. і становить 26,65 %. Також збільшувалась частка споживчих кредитів фізичним особам, станом на 2017 р. становила 19,4 %, на 2018 р. – 21,9 %, на 2019 р. – 25,37%. З кожним роком зменшувалась частка кредитів юридичним особам, але на 2019 р. становила більше 50 % загального обсягу кредитів.

Щодо інших кредитів фізичним особам, то їхня частка за період 2017-2019 рр. становила 0-0,1%. Іпотечні кредити мали показник у 7,09 % за 2019 р., що в 3 рази менше в порівнянні з 2017 р.

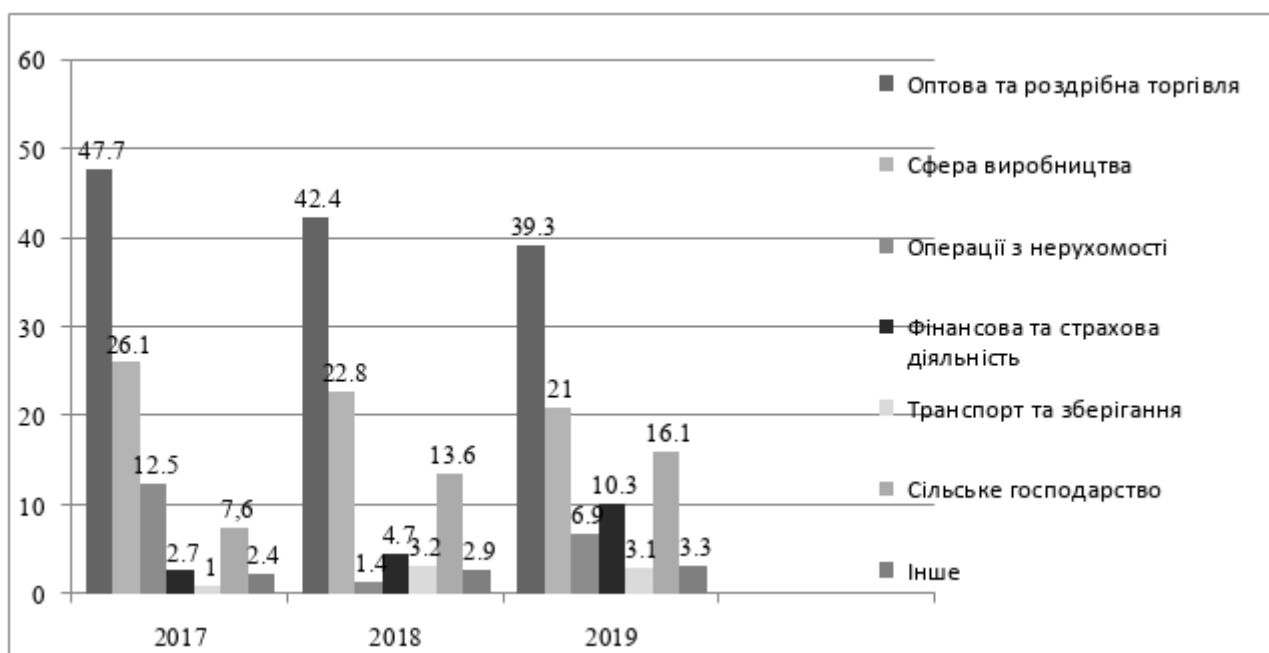

Рис. 2.3. Кредити АТ «ОТП Банк», надані корпоративним клієнтам, млн грн

З огляду на галузеву структуру портфеля корпоративних кредитів (рис.2.3), майже 50% позик надано підприємствам оптової та роздрібної торгівлі, але з кожним роком показник зменшується.

Активно розвивається сектор сільського господарства, частка якого вже досягла позначки 15% та має потенціал до продовження зростання, особливо з огляду на очікувану відміну мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення до кінця 2020 року.

Частка портфеля кредитів корпоративного бізнесу протягом року коливалась у діапазоні від 65% до 70% кредитного портфеля банку, залежно від сезонних факторів та факторів бізнес-активності.

Кредитна якість портфеля кредитів, наданих корпоративним клієнтам, продовжує покращуватись: неproblemна заборгованість становить 88% портфеля кредитів, понад 90% якої має рейтинг краще або на рівні 7 по 9 -бальній шкалі рейтингування.

Загальна кредитна заборгованість юридичних осіб на кінець 2018 року зросла до 18.3 млрд грн, що стало можливим, у тому числі, завдяки підписанню нових кредитних угод на суму майже 6.4 млрд грн

Аналізуючи кредити, надані роздрібним клієнтам (рис.2.4) можна зробити висновок, що з кожним роком продовжує збільшуватись обсяг споживчих кредитів, які на 2019 р. становлять 68,3 млн грн., на 2018 р. – 52 % та на 2017 р. – 31,2 %.

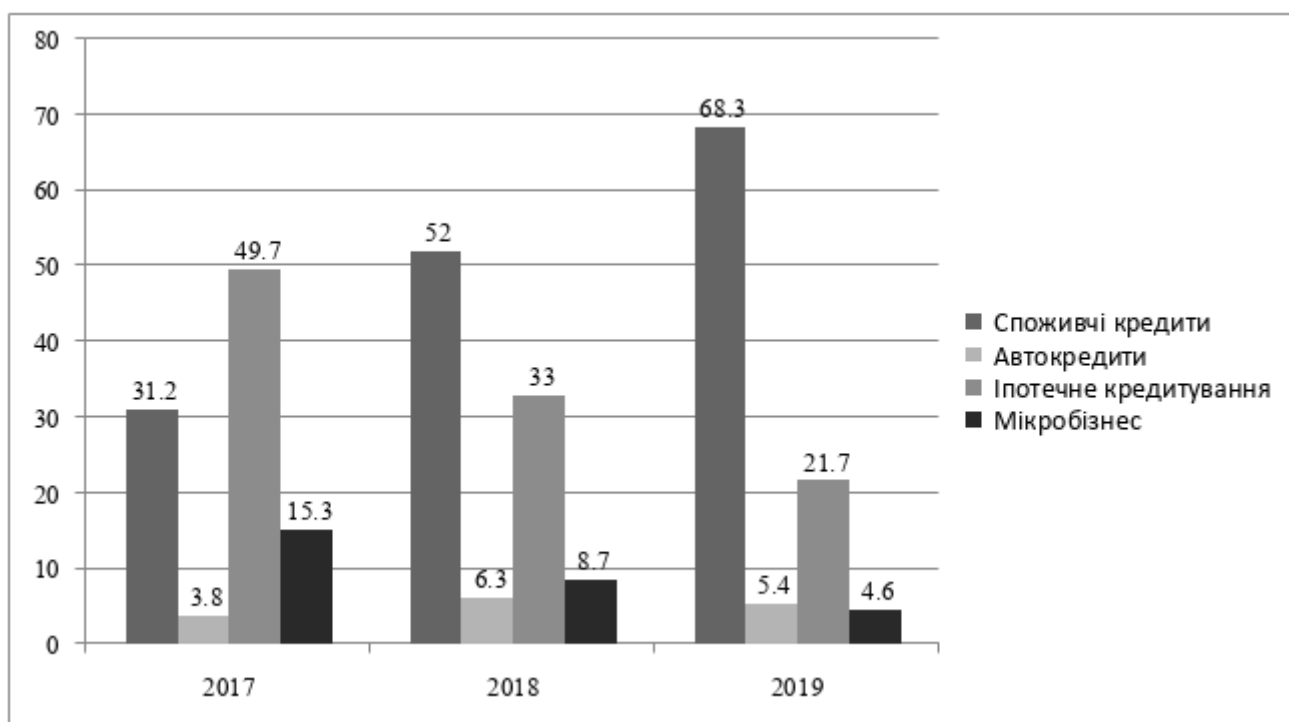

Рис. 2.4. Кредити АТ «ОТП Банк», надані роздрібним клієнтам, млн грн

Також слід зауважити, що збільшуються обсяги автокредитів, що становлять 7% портфеля кредитів роздрібногo бізнесу.

Щодо іпотечного кредитування, то обсяги з кожним роком зменшуються, і в 2019 р. становлять 21,7 млн грн, порівняно з 2017 р. при 49,7 млн грн, а в 2018 р. цей показник становить 33 млн грн. Також протягом 2017-2019 рр з кожним роком поступово зменшується обсяг і на мікробізнес. У 2017 р він становив 15,3 млн грн, у 2018 р. – 8,7 млн грн, а в 2019 р. – 4,6 млн грн, що майже в 4 рази менше в порівнянні з 2017 р.

Аналізуючи таблицю 2.3, можна зробити висновок, що протягом 2017-2019 рр. АТ«ОТП Банк» найменше було видано кредитів під заставу цінних паперів. Так, у 2017 р не було видано таких кредитів, у 2018 р. обсяг становив 1841,13 тис. грн, а у 2019 р. – 6961,13 тис. грн.

Станом на кінець дня 31 грудня 2017 року значна сума кредитів (99.9% від кредитів клієнтам) надана компаніям, які ведуть свою діяльність в Україні, що представляє собою значну географічну концентрацію в одному.

Протягом 2017-2019 рр зменшувались обсяги кредитів, забезпечених іншою нерухомістю. Так у 2019 р. вони становили 77770, 89 тис. грн, що на 3365,16 тис. грн менше, ніж у 2017 р., а у 2018 р. цей показник становив 81538, 96 тис. грн, що на 3768,07 тис. грн або 95,38 % більше ніж у 2019 р.

Також зменшувались кредити, забезпечені житловою нерухомістю і у 2019 р. становили 18535, 61 тис. грн, що на 1096575 грн або на 62,8 % менше в порівнянні з 2017 р., а у 2018 р. – 23389, 32 тис. грн.

Обсяг кредитів, забезпечених обладнанням, запасами та правами на них, у 2017 році становив 28731, 29 тис. грн., протягом 2018 р. було видано кредитів на суму 48180, 33 тис. грн, а у 2019 році 61127, 82 тис. грн. Загалом за період дослідження спостерігаємо збільшення таких кредитів на 212,76%.

Найбільша частка в структурі кредитних ресурсів АТ «ОТП Банк» за ступенем забезпеченості належить забезпеченим кредитам. У 2019 р. показник становив 174848 тис. грн, що на 29246, 18 тис. грн більше в порівнянні з 2017 р., при якому мало суму 145601, 82 тис. грн, а у 2018 р. – 160776, 21 тис. грн.

Щодо загального обсягу кредитів клієнтам до вирахування резерву, то цей показник також збільшувався. У 2019 р. становив 29818,9 тис.грн, що в порівнянні з 2017 р., при 234979, 53 тис. грн, збільшився на 126,9 %.

Таблиця 2.3

Кредити клієнтам АТ «ОТП Банк», забезпечених заставою

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис.грн			Відносне відхилення, %		
	2017	2018	2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2019
Забезпечені кредити:	1456018 2	1607762 1	1748480 0	151743 9	140717 9	292461 8	110,4 2	108,7 5	120,0 9
Кредити, забезпечені іншою нерухомістю	8113605	8153896	7777089	40291	- 376807	- 336516	100,5 0	95,38	95,85
Кредити, забезпечені обладнанням, запасами та правами на них	2873129	4818033	6112782	194490 4	129474 9	323965 3	167,6 9	126,8 7	212,7 6
Кредити, забезпечені житловою нерухомістю	2950136	2338932	1975298	- 611204	- 363634	- 974838	79,28	84,45	66,96
Кредити, забезпечені цінними паперами	0	184113	696130	184113	512017	696130		378,1 0	
Незабезпечені кредити	8818497	1150690 4	1225637 3	268840 7	749469	343787 6	130,4 9	106,5 1	138,9 8
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву	2349795 3	2773121 4	2981897 3	423326 1	208775 9	632102 0	118,0 2	107,5 3	126,9 0
Всього кредитів клієнтам	1748899 1	2205905 2	2546902 8	457006 1	340997 6	798003 7	126,1 3	115,4 6	145,6 3

Загалом, загальний обсяг забезпечених кредитів клієнтам у 2019 р. становить 254690, 28 тис. грн, що на 79800, 37 тис. грн більше, ніж у 2017 р., станом на кінець 2018 р – 220590, 52 тис. грн.

Банк продовжив скорочення обсягів проблемної та потенційно-проблемної кредитної заборгованості.

Частка проблемних кредитів станом на кінець 2018 року все ще перевищує 50%. Проте особливістю цього портфеля є висока концентрація в секторі банків, що знаходяться в державній власності, та, в свою чергу, висока концентрація на великих групах пов'язаних контрагентів.

Найбільш значним було скорочення обсягів проблемної заборгованості в групі банків з іноземним капіталом, проте розмір скорочення ледь перевищив 5% у річному вимірі.

Таким чином, проаналізувавши кредитний портфель АТ «ОТП Банк» можна зробити висновок, що його загальний обсяг станом на 2019 р. порівняно з 2017 р. значно збільшився, що пов'язано із зростанням обсягів кредитування підприємств торгівельної галузі та надання споживчих кредитів фізичним особам та кредитів юридичним особам та ФОПам. Найбільша частка кредитів у активах становила у 2018 р. Найменше було видано кредитів під заставу цінних паперів. Найбільша частка в структурі кредитних ресурсів АТ «ОТП Банк» за ступенем забезпеченості належить забезпеченим кредитам. В загальному за період 2017-2019 рр. кількість кредитів збільшувалась з кожним роком. Таке зростання було обумовлене збільшенням портфеля кредитних карток та активізацією кредитування юридичних осіб в іноземній валюті.

2.3. Оцінка ефективності кредитної політики АТ «ОТП Банк»

Ефективність кредитної діяльності банків на сьогодні є необхідним, якщо не вирішальним, фактором життєдіяльності банків, оскільки кредитний портфель становить більше половини всіх активів банку.

У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів, що має свій рівень дохідності та ризику. Тому для успішного кредитування банки мають сформувати та реалізувати ефективну систему управління кредитним портфелем.

Помірна кредитна політика має на меті підтримувати фінансову стабільність банківської установи як в короткостроковий, так і довгостроковий проміжок часу. Використовується банками, які мають достатній досвід роботи на ринку.

Процентні доходи характеризують якість кредитної політики, відображаючи вартість наданих кредитних коштів. А сформований резерв вказує на якість кредитного портфеля.

Оцінка якості кредитного портфеля базується на внутрішніх факторах, таких як якість обслуговування боргу та його забезпеченість, так і на зовнішніх чинниках (стан економіки, фінансова стабільність, розвиток галузі і т.п.).

Показники доходності кредитного портфеля характеризують залежність загальних доходів банку від кредитних операцій, дозволяють отримати показник прибутковості саме кредитних операцій (табл.2.4).

Аналізуючи процентні доходи АТ «ОТП Банк», можна зробити висновок, що протягом 2017-2019 рр. вони збільшувались. Так, розглядаючи процентні доходи за кредитами клієнтам, видно, що станом на 2019 р. становили 44442, 83 тис. грн, що на 19081, 75 тис. грн більше в порівнянні з 2017 р.

Щодо процентних доходів за кредитами за договорами зворотного РЕПО, які обліковуються за амортизованою собівартістю, то за 2017 р. та 2018 р. вони становили 0 грн, але станом на 2019 р. показник зріс до 58705 тис. грн.

Значно зростали і процентні доходи за коштами в банках. За 2019 р. показник становить 82828 тис. грн, що майже в 4 рази перевищує показник за 2017 р., що становить 23165 тис. грн. Станом на 2018 р. процентні доходи за коштами становлять 794812033 тис. грн.

Процентні доходи АТ «ОТП Банк», тис. грн

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн			Відносне відхилення, %		
	2017	2018	2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2019
Процентні доходи за кредитами клієнтам	2536108	3566556	4444283	1030448	877727	1908175	140,63	124,61	175,24
Процентні доходи за інвестиціями	340670	366983	433937	26313	66954	93267	107,72	118,24	127,38
Процентні доходи за кредитами за договорами зворотного РЕПО, які обліковуються за амортизованою собівартістю	0	0	58705	0	58705	58705			
Процентні доходи за коштами в банках	23165	79483	82828	56318	3345	59663	343,12	104,21	357,56
Процентні доходи за інвестиціями, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	135651	120349	233685	-15302	113336	98034	88,72	194,17	172,27
Всього процентних доходів	3035594	4133371	5253438	1097777	1120067	2217844	136,16	127,10	173,06

Щодо процентних доходів за інвестиціями, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, то в 2019 р. вони встановлять 233685 тис.грн, а в 2018 р. майже в 2 рази менше, 120349 тис. грн.

Загалом, загальні процентні доходи мають тенденцію до збільшення, про що свідчать дані за 2019 р., які становлять 52534, 38 тис., що на 22178, 44 тис. грн

або 173,06 % більші за показники 2017 р., при 3035594 тис.грн, а в 2018 р. цей показник становить 4133371 тис.грн

Оскільки при формуванні кредитної політики в пріоритеті над прибутковістю від кредитних операцій знаходиться рівень ризику, то ефективність проведеної кредитної політики можливо оцінити шляхом визначення рівня доходності та певних коефіцієнтів .

Показники доходності кредитного портфеля характеризують залежність загальних доходів банку від кредитних операцій, дозволяють визначити вартість наданих кредитів та отримати показник прибутковості саме кредитних операцій.

Саме рівень ризику та доходності є одними з показників, які характеризують ефективність кредитної політики банку.

Група показників ризику кредитного портфеля (таблиця 2.5) надає інформацію щодо забезпеченості кредитного портфеля власним капіталом, частки залучених коштів у формуванні кредитного портфелю банку та рівнем сформованого резерву під кредитні операції, який характеризує якість кредитного портфелю.

Таблиця 2.5

Показники доходності та ризику кредитного портфеля

АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення		
	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019	2017-2019
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт доходності кредитних операцій (Кд)	0,17	0,15	0,16	-0,02	0,01	-0,01
Маржа процентного прибутку	0,36	0,7	0,69	0,34	-0,01	0,33
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом	0,35	0,22	0,19	-0,13	-0,03	-0,16

1	2	3	4	5	6	7
Використання залучених коштів в кредитному портфелі (Кзк)	0,24	0,22	0,17	-0,02	-0,05	-0,07
Коефіцієнт якості кредитного портфеля (Кя)	0,35	0,2	0,14	-0,15	-0,06	-0,21
Коефіцієнт активності використання коштів клієнтів в кредитному портфелі (Ккк)	0,68	1,03	0,91	0,35	-0,12	0,23
Коефіцієнт кредитної активності (Ка)	0,58	8,5	7,1	7,92	-1,4	6,52

Аналізуючи дану таблицю, можна сказати, що банк має низьке значення покриття кредитного портфелю власним капіталом, тобто компенсують за рахунок зобов'язань. При цьому обсяг використання коштів клієнтів може різнитися. Так, у 2019 р. він становив 0,19, порівняно з 2017 р., при 0,35.

Показник кредитної активності свідчить про залежність дохідності банку від кредитних операцій, чим менше значення, тим більш диверсифікованою є діяльність банківської установи.

Станом на 2017 р. становить 0,58, але в 2018 р. – 8,5, а в 2019 р. трішки зменшився до 7,1. Максимальний розмір коефіцієнта дохідності кредитних операцій становить 0,17 в 2017 р., мінімальний же розмір 0,15 у 2018 р.

Загалом, майже всі коефіцієнти (коефіцієнт дохідності кредитних операцій, маржа процентного прибутку, коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом, коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі, коефіцієнт якості кредитного портфеля, коефіцієнт активності використання коштів в кредитному портфелі, коефіцієнт кредитної активності) знижувались за період 2017-2019 рр.

Аналізуючи таблицю 2.6, можна зробити висновок, що протягом 2019 р. найбільша сума кредитів була видана при першому рівні на 1 етапі, в сумі 22153216 тис. грн., при 3 етапі обсяг наданих кредитів на 4 рівні має найнижчий показник, в сумі 8983 тис. грн.

Аналіз кредитного ризику АТ «ОТП Банк»

Кредити клієнтам	Етап 1 12-місячний ECL	Етап 2 ECL до кінця строку дії	Етап 3 ECL до кінця строку дії	Придбані або створені кредитно знецінені фінансові інструменти
Станом на 31 грудня 2019 рік				
Рівень 1	22153216	1677887	1676130	469868
Рівень 2	268524	169735	27638	41894
Рівень 3		96779	31808	17708
Рівень 4		43259	8983	10525
Рівень 5 (дефолт)			2807261	317758
Всього	22421748	1987668	4551828	857753
Станом на 31 грудня 2018 рік				
Рівень 1	17986451	2050690	2158222	683273
Рівень 2	281054	88054	51568	300100
Рівень 3		40821	26471	93841
Рівень 4		21771	21469	11625
Рівень 5 (дефолт)			3826512	89302
Всього	18267505	2201326	6084242	1178141

Щодо придбаних або створених кредитно - знецінених фінансових інструментів, то з кожним рівнем показник зменшувався, так, при 4 рівні сума становила 10525 тис. грн. в порівнянні з рівнем за сумою 469868 тис. грн. Загалом найбільшу загальну кількість кредитів було видано при 1 етапі в сумі 22421748 тис. грн.

Отже, станом на 2018 р. найбільшу кількість кредитів АТ «ОТП Банк» було видано при 1 рівні на 1 етапі в сумі 17986451 тис. грн. Найменший обсяг виданих кредитів було зафіксовано при 4 рівні на 3 етапі – 21469 тис. грн. Щодо придбаних або створених кредитно – знецінених фінансових інструментів загальна сума наданих кредитів АТ «ОТП Банк» була в обсязі 1178141 тис. грн.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ ТА ДЖЕРЕЛ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ

3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля

Формування і реалізація банківської діяльності, а також формування ресурсної бази банків зокрема, не можуть ігнорувати ризики, що є в основі функціонування будь-якого банку.

На думку багатьох авторів, ризик – це вартісне вираження ймовірної події, яка викликає втрати [4, с. 342].

Іншими словами, розширюючи дане твердження, можна сказати, що ризик у банківській справі – це ймовірність події, котра може призвести до втрати банком частини своїх коштів, негативно вплинути на його прибуток або капітал, збільшити додаткові витрати у результаті банківських операцій чи зміни умов зовнішнього середовища.

Виникнення банківських ризиків зумовлено тим, що вартість банківських активів та зобов'язань піддається коливанням під впливом найрізноманітніших чинників: економічних, політичних, соціальних та інших.

Найпоширенішим є поділ ризиків на три категорії:

- фінансові (кредитний ризик; ризик ліквідності; ціновий; базисний; ризик зміни відсоткових ставок; валютний; ринковий; ризик інфляції;
- неплатоспроможності; інші ризики), що пов'язані з непередбаченими змінами в обсягах, дохідності, вартості й структурі активів і пасивів.
- функціональні (стратегічний; технологічний; ризик операційних або накладних витрат (ризик неефективності); ризик упровадження нових продуктів і технологій).

Такі ризики виникають у ході створення певного продукту або надання послуги як наслідок несвоєчасного чи неповного контролю за фінансово-господарською діяльністю, недоброякісного чи помилкового аналізу відповідної інформації. Вони не менш небезпечні, ніж фінансові, також призводять до фінансових втрат, однак ці ризики складніше ідентифікувати й оцінювати кількісно. – інші зовнішні ризики (ризик невідповідності; втрати репутації; ризик країни).

Основні складові банківського ризику визначено й стандартами Базельського комітету з банківського нагляду, основним завданням якого є запровадження єдиних та ефективних стандартів у сфері банківського регулювання і нагляду.

З цією метою комітет видає директиви та рекомендації для органів нагляду держав, котрі мають у ньому членство. Зазначені документи не є обов'язковими до виконання, проте їх враховують у національному законодавстві держав-членів та інших країн.

Мінімізація ризиків повинна спиратися на аналіз фінансового стану банківської установи та його підрозділів, а також брати до уваги ризики проведення конкретних банківських операцій та ґрунтуватися на прийнятті таких рішень, які б дозволили мінімізувати втрати при їх здійсненні.

Основними принципами, на які має спиратися робота АТ «ОТП Банк» щодо мінімізації ризиків, є наступні:

- дотримання оптимального співвідношення між ризикованістю та прибутковістю банківських операцій;
- залучення до процесу управління ризиками як керівних підрозділів, так і тих, які безпосередньо забезпечують проведення відповідних банківських операцій;
- роботу щодо мінімізації ризиків необхідно здійснювати поетапно та безперервно, оскільки постійно змінюються стан АТ «ОТП Банк», фінансові спроможності банківських клієнтів, кон'юнктура

грошового ринку, економічна ситуація в країні та в регіоні діяльності банку.

Як і передбачено Законом «Про банки і банківську діяльність», заснування постійно діючого органу управління ризиками з функціями виявлення, оцінки, аналізу й мінімізації фінансових, функціональних та зовнішніх ризиків є неодмінна передумова стабільної діяльності АТ «ОТП Банк».

Однією з головних проблем в сфері управління ризиками для АТ «ОТП Банк» при реалізації ресурсної політики в сучасних умовах є поліпшення управління ризиками активних операцій.

Чисельні випадки фінансової нестабільності банківських установ постійно демонструють на практиці необхідність серйознішого підходу до аналізу банківських ризиків.

Як бачимо, характерна зміщена структура балансу АТ «ОТП Банк»: пасиви значно коротші за активи, що породжує підвищений попит на короткотермінові ресурси й підтримує ризики ліквідності на високому рівні.

Ризиками АТ «ОТП Банк» при реалізації кредитної політики доцільно управляти в кілька етапів:

- виявлення ризиків, що виникають у процесі здійснення банком акумуляції тимчасово вільних грошових коштів;
- визначення джерел і обсягів інформації, необхідних для оцінки рівня ризиків; визначення кола потенційно ризикових клієнтів і методів для оцінки ймовірності реалізації ризиків, побудова шкали ризиків;
- вибір чи розроблення методу мінімізації ризиків;
- ретроспективний аналіз результатів управління ризиками і необхідного коригування за попередніми пунктами схеми.

Система управління ризиками АТ «ОТП Банк» має опиратися на загальні критерії оптимальності політики банку – ліквідність, дохідність, надійність. При цьому особливу увагу слід звертати на формування залучених ресурсів, оскільки саме вони становлять основу ресурсів банківської установи.

АТ «ОТП Банк» доцільно використовувати різноманітні методи оцінки ризиків за операціями з формування ресурсів, котрі дадуть змогу враховувати зміни загальної суми ресурсів протягом визначеного банком періоду, а також за групами клієнтів.

Із цією метою доцільно використовувати кількісні показники, визначаючи зміни абсолютної суми ресурсів у динаміці. Кількісну оцінку ресурсів банку слід доповнити даними структурного аналізу; використати систему фінансових коефіцієнтів, у т. ч. нормативи Національного банку; оцінити стабільність залучених ресурсів; використати факторний аналіз; аналіз грошових потоків; розробити необхідне програмне забезпечення для комплексної оцінки ризиків, пов'язаних із депозитними операціями.

Процес управління ризиками має забезпечити насамперед можливість отримувати обґрунтовані розрахунки ризиків, з якими стикається банк у поточній діяльності, а також визначати ймовірність виникнення надмірних ризиків.

Системи виміру ризиків покликані оцінювати всі суттєві ризики, пов'язані з активами, зобов'язаннями та позабалансовими позиціями банку; застосовувати загальноприйняті фінансові поняття і методи виміру ризику; спиратися на документально обґрунтовані вихідні дані й параметри.

Основним джерелом виконання банками своїх поточних розрахунків та розрахунків своїх клієнтів є кошти на кореспондентському рахунку в Національному банку.

У сучасній практиці банківської діяльності найбільш досконалою, складною системою управління кредитними ризиками вважається математичне моделювання ризиків, засноване на визначенні розмірів можливих втрат банківськими установами від дефолту кредиторів залежно від їх кредитних рейтингів, які можуть бути розраховані самими банками або ж розрахованими міжнародними рейтинговими агентствами.

Завдяки математичним моделям щодо мінімізації кредитних ризиків банківські установи заздалегідь прогнозують приблизно частину виданих позик, яка може не повернутись до кредитного портфеля установи, і встановлюють

відсоткові ставки так, щоб перекрити ці можливі збитки та отримати прибуток завдяки кредитам, що будуть погашені.

Кожна видана позика більшою чи меншою мірою містить у собі ризик неповернення. Перш ніж надати клієнту кредит банківська установа визначає для себе, наскільки дана кредитна операція є ризикованою.

На першому етапі процесу управління кредитним ризиком важливо відстежити, які зовнішні та внутрішні фактори можуть вплинути на його зростання, яким чином це відобразиться на якості кредитного портфеля комерційного банку.

Наступними кроками є вибір прийомів, методів, засобів управління кредитним ризиком та здійснення впровадження у практичну діяльність банківської установи. Система управління кредитним ризиком може складатися з таких прийомів: прийняття, запобігання, передача та зменшення ризику [17, с. 36].

Завершальним етапом є здійснення контролю за процесом управління кредитним ризиком. За одержаними результатами щодо впровадження нових методик і систем управління визначають наскільки вони виявилися ефективними і чи варто ними користуватися у подальшій своїй роботі.

Крім цього, на даній стадії управління проводяться роботи щодо знаходження нових напрямів зниження кредитних ризиків.

При здійсненні кредитування клієнтів існують найбільш розповсюджені помилки, які негативно відображуються на рівні кредитних ризиків.

Такими помилками є: поверхневий аналіз стану позичальників (їх кредитоспроможності); відсутність обмежень концентрації ризиків у кредитних портфелях; надмірна централізація або децентралізація керівництва кредитних відділів; недостатній аналіз ризиків за кредитною угодою; завищена вартість застави; неповна кредитна документація; відсутність, або недостатній контроль за використанням кредиту; низький рівень проведення контролю та аудиту у кредитному процесі.

Отже, мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» повинна передбачати: дотримання оптимального

співвідношення між ризикованістю та прибутковістю банківських операцій; залучення до процесу управління ризиками як керівних підрозділів, так і тих, які безпосередньо забезпечують проведення відповідних банківських операцій; роботу щодо мінімізації ризиків необхідно здійснювати поетапно та безперервно, оскільки постійно змінюються стан АТ «ОТП Банк», фінансові спроможності банківських клієнтів, кон'юнктура грошового ринку, економічна ситуація в країні та в регіоні діяльності банку.

3.2. Напрями оптимізації джерел кредитних ресурсів банку

Всебічне розширення асортименту кредитних послуг, що загалом визначає ефективність спрямування банківських позичок на задоволення виробничих потреб, з нашої точки зору, слід вважати одним із визначальних моментів у практичній реалізації механізму кредитного забезпечення підприємницької діяльності.

Даний асортимент нині здебільшого обмежений видачею окремих цільових кредитів, позаяк сучасна практика організації кредитного процесу в ринкових умовах мала б передбачати більш широкий набір позичкових операцій, комплекс яких міг би включати:

- окремі цільові кредити, що мають разовий характер і призначені для обслуговування конкретних видів господарських операцій (виробничого, торгово-посередницького, експортно-імпортного чи іншого призначення);
- кредитна лінія, що передбачає можливість надання кредитів клієнту протягом певного часу в межах заздалегідь узгодженого ліміту;
- овердрафт, при якому в разі виникнення у клієнта потреби банком автоматично допускається поява дебетового сальдо на поточному рахунку;
- факторинг, що передбачає купівлю банком у позичальника права на отримання боргу з покупця за поставлені йому товарно-матеріальні цінності;

- врахування векселів, що становить собою дострокову сплату суб'єкту господарювання належної йому за векселем суми із наступним її отриманням з боржника перепродажем векселя третій особі;
- авалування векселів, тобто зобов'язання банку оплатити вексель замість платника за цим векселем у разі його неплатоспроможності;
- гарантовані кредити, що передбачають надання права позичальнику звернутися до банку за отриманням кредиту у заздалегідь визначеній сумі.

Ці та інші види позичкових операцій представляють собою основу банківського продукту і чим різноманітнішим є їх асортимент та чим вищою можливістю АТ «ОТП Банк» якісно надавати увесь спектр зазначених позик, тим стійкішими є його позиції на ринку з огляду на істотну конкуренцію між банківськими установами за надійного позичальника.

Розширення спектру банківських кредитних послуг в АТ «ОТП Банк», з нашої точки зору, можливе за умови реалізації наступних основних заходів:

1. Оптимізації роботи банків щодо визначення об'єкту кредитування:

У відділенні відвідувачі зможуть здійснювати операції самостійно за допомогою ноутбука і сучасних банкоматів. Клієнти зможуть самостійно оформлювати кредити, оплачувати рахунки, вносити кредитні платежі, купувати валюту.

У новому відділенні будуть доступні всі функції звичайного банку й кас. А після всіх банківських операцій гості зможуть самостійно приготувати і пригоститися кавою.

Основною причиною для створення відділення нового формату стане тренд діджиталізації. Сьогодні значна частина транзакцій – платежі, грошові перекази, консультації переходять до цифрового простору. Це знімає навантаження з банківських відділень, а також вирішує питання паперової рутини, що дозволяє більше часу приділяти спілкуванню з клієнтом. Однак у користувачів ще є бар'єри під час використання дистанційних каналів: страх і невпевненість, недостатня фінансова грамотність. АТ «ОТП Банк» змінить роль банківського

відділення: від транзакційної – до навчальної та забезпечує міграцію в канали digital-взаємодії.

В 2020 році ОТП Банк продовжиють тенденцію щодо розвитку дистанційних каналів обслуговування клієнтів та створення нових зручних сервісів самообслуговування.

Велика увага буде приділена розвитку підтримки клієнтів у чатах в популярних месенджерах (Telegram, Viber, Facebook Messenger). За допомогою чат-боту Леся, який може розуміти повідомлення від клієнтів, можна за декілька секунд отримати інформацію щодо стану свого кредиту або картки.

Таким чином, попри збільшення загальної кількості звернень до інформаційного центру, для їх обслуговування не знадобиться залучення додаткового персоналу. Крім того, інтеграція з цифровим гаманцем Apple Pay дозволяє клієнтам розраховуватися за покупки за допомогою телефонів Apple.

2. Напрацювання АТ «ОТП Банк» дієвих методів кредитування з огляду на особливості джерел формування оборотного капіталу підприємств;

3. Удосконалення діючих кредитних продуктів у частині:

- кредитування в межах кредитної лінії;
- кредитування по овердрафту;
- вексельного кредитування;

4. Запровадження у банківську практику «комбінованої» форми кредитування.

Оскільки на сучасному етапі розвитку економіки кредитні організації є одними з провідних учасників ринку валюти та фондового ринку, пропонують клієнтам різноманітні види нових банківських продуктів, які постійно розширюються у зв'язку з розвитком інноваційних технологій, то для обґрунтованого, раціонального та ефективного використання всіх елементів кредитного механізму банками має розроблятися відповідна кредитна політика, оскільки від неї залежить успішна діяльність банку в довгостроковій перспективі.

Серед основних напрямків оптимізації кредитних ресурсів АТ «ОТП Банк» доцільно виділити такі:

– зменшення частки проблемних кредитів дасть можливість зменшити обсяги резервів під знецінення кредитних операцій, і тим самим збільшити обігові кошти банку;

– збільшити частку кредитів етапу 1, це в короткостроковій перспективі дасть змогу збільшити портфель кредитних ресурсів на 2,29%;

– здійснити заходи щодо активізації депозитної політики банку, за рахунок якої можливо підвищити обсяг кредитних ресурсів на 1,15%;

– розширити лінійку кредитних продуктів для фізичних осіб, розробити більш привабливі для клієнтів продукти, активізувати маркетингову діяльність;

– збільшити частку кредитів етапу 1 або етапу 2 якості, це дасть змогу банку отримувати більші доходи за певного рівня ризику;

– розробити більш продуктивну та справжню програму оцінки фінансового стану позичальників, що дасть змогу уникнути зайвих кредитних ризиків;

– створити можливість отримати кредити готівкою та кредитні карти приватним особам, які не отримують заробітну платню через банк;

– зменшити частку заборгованості за кредитами через впровадження програм лояльності для клієнтів з простроченням, що дасть можливість отримати відстрочку сплати відсотків;

– розробити більш ефективний механізм продажу заставного майна, затвердити прозорі та відкриті умови торгів.

Значний вплив на покращання та якість формування кредитного портфеля здійснюють кредитні бюро. Модернізація створеного інституту кредитних історій можна вважати одним із напрямів оптимізації витрат щодо обслуговування кредитних портфелів комерційних банків України.

Функціонування та розвиток бюро кредитних історій сприятиме підвищенню рівня інформованості банківських установ щодо потенційних клієнтів та прогнозуванню ймовірностей повернення позик.

3.3. Удосконалення підходів до формування кредитної політики банку

Кредитна діяльність АТ «ОТП Банк» відіграє ключову роль у процесі забезпечення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, забезпеченості домогосподарств необхідними коштами та загалом зростання і розвитку економіки.

Кредитна політика, у свою чергу, дозволяє реалізувати коротко-, середньо- і довгострокові цілі банку у частині формування та реалізації тактичних та стратегічних завдань щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування позичальників (клієнтів) при тісній взаємозалежності з іншими видами політик [24, с. 84].

Формування кредитної політики – дуже важливий аспект як кредитної, так і діяльності банку в цілому. Провівши оцінку кредитної діяльності АТ «ОТП Банк», можна зробити висновок, що значне зростання найбільшої частини кредитного портфеля, кредитів, наданих юридичним особам, призводить до підвищення залежності банку від кредитного ризику.

Одним з основних та головних завдань, що постають перед керівництвом АТ «ОТП Банк» є правильна розробка кредитної політики. Кредитна політика повинна охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначати пріоритетні напрями кредитування, а також перелік кредитів, які не повинні входити до кредитного портфеля.

Покращення якості портфеля та відсутність значних концентрацій призведе до зменшення очікуваних збитків від виникнення подій кредитного ризику з близько 2% на кінець 2020 року до трохи більш ніж 1% від не проблемної заборгованості за кредитами корпоративних клієнтів.

Досягнутий рівень очікуваних збитків від виникнення подій кредитного ризику залишиться на такому ж рівні протягом наступних декількох років, оскільки фактичне покращення якості кредитного портфеля буде компенсуватися контрциклічними макроочікуваннями, які є обов'язковим елементом оцінки кредитних ризиків згідно з МСФЗ.

Проблемна кредитна заборгованість корпоративних клієнтів повинна бути покрита резервами на 55%-60%, що відповідає історичним показникам з врегулювання проблемної заборгованості на рівні 40%-45% від суми заборгованості.

Якість портфеля нових кредитів роздрібного бізнесу залишиться на стабільно високому рівні за рахунок коротких строків кредитування та покращення платоспроможності населення через зростання номінальних та реальних доходів.

Левову частку росту портфеля роздрібних кредитів все ще будуть становити споживчі кредити в точках продаж, проте оскільки об'єми портфеля інших продуктів зростатимуть випереджаючими темпами, частка споживчих кредитів у точках продаж зменшилась до менш ніж 47% портфеля.

Якість портфеля споживчих кредитів у точках продаж залишиться на стабільно високому рівні, а частка проблемних кредитів знаходитиметься на рівні близько 2% від обсягу портфеля.

Стрімко будуть зростати ліміти на кредитні картки, станом на кінець 2020 року 31% портфеля споживчих кредитів – залишки за лімітами на кредитні картки. Приріст залишків за лімітами на кредитні картки за 2020 рік має становити понад 1 млрд грн, в яких частка проблемних кредитів стабілізувалась на рівні близько 3% портфеля.

Частка портфеля кеш-кредитів повинна подвоїтись протягом 2020 року до 15% обсягу портфеля, якість залишиться на допустимому рівні – частка проблемної заборгованості не повинна перевищувати 5% його обсягу.

Банк продовжить скорочення обсягів проблемної та потенційно проблемної кредитної заборгованості. В сегменті корпоративного бізнесу має переважати реструктуризація заборгованості як інструмент врегулювання, в той час, як в малому та середньому бізнесі та сегменті роздрібного бізнесу – претензійно-позовна діяльність.

Головна мета кредитної політики АТ «ОТП Банк» - досягти комерційного зростання шляхом зміцнення та підвищення надійності якості кредитного портфеля банку.

Отже, основна проблема ефективної кредитної політики АТ «ОТП Банк» полягає в розробці ґрунтовних, комплексних та теоретичних підходів, а також методичного забезпечення щодо процедури формування і організації якісного управління кредитним портфелем банку в існуючих ситуаціях ризику.

Розробка методологічних основ кредитної політики комерційних банків повинна базуватися на певних принципах. У сучасних публікаціях з проблем її формування ці принципи чи не розглядаються, чи ототожнюються з принципами видачі кредитів, або розглядаються лише фрагментарно, не дозволяючи визначити всю систему.

В умовах економічної кризи, коли відсутня стабільність договірних зв'язків і немає переконливості у надійності партнера, кредитор зацікавлений у одержанні додаткових гарантій виконання боржником своїх зобов'язань за договором. Тому кредитор, укладаючи договір, намагається, щоб боржники у забезпечення виконання своїх зобов'язань виділив певне майно, з вартості якого той одержав би задоволення своїх вимог у разі невиконання умов договору.

Реалізація майна (заставного) проводиться з аукціонів (публічних торгів), якщо інше не передбачено договором. Але є деякі нюанси. Згідно Закону України «Про заставу», реалізація майна, переданого у заставу, повинна здійснюватися лише через аукціони (публічні торги), якщо ж після такого продажу внаслідок недостатності коштів залишилась непогашена заборгованість, заставодержатель має право частину її відшкодувати за рахунок страхового фонду.

У разі відчуження майна, переданого у заставу; іншими способами, кредитор покриває збитки за рахунок прибутку, який залишається у його розпорядженні після оподаткування, а така невеличка законодавча колізія, яка має неприємні фінансові послуги.

У зв'язку з цим очевидним є регулювання кредитних ризиків та реалізація заходів щодо пом'якшення їхнього впливу на дохідність банку. У

вітчизняний практиці встановлено лише один показник, який стосується оцінки кредитних ризиків. Це економічний норматив, встановлений у законодавчому порядку – максимальний розмір ризику на одного позичальника. Цього недостатньо хоча б тому, що зазначений норматив обмежується лише грошовим обсягом ризику.

Щоб уникнути проблемних кредитів, банку, перш за все необхідно звернути увагу на досконалість вивчення якості кредитного портфелю і кваліфікацію своїх працівників, що проводять цю оцінку.

Якщо ж попередження проблемного кредиту не вдалося і є загроза негативного його впливу на дохідність, банк повинен терміново вжити заходів щодо забезпечення негайного й повного погашення позики. Як показує практика, добрий ефект дає розроблення спільно з боржником плану дій для відновлення фінансової стійкості підприємства й подолання вад у його діяльності.

Враховуючи викладене, з метою удосконалення практики кредитних взаємовідносин АТ «ОТП Банк» з клієнтами в умовах підвищення кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів банку, можна вважати за необхідне посилити вимоги щодо правомірності прийняття рішень по видачі кредитів та оперативність прийняття рішень по видачі кредитів та оперативність прийняття заходів по їх погашенню, а саме:

- забезпечити юридично грамотне оформлення кредитних угод і угод по заставі з високим рейтингом позичальників та розширенням і захистом в них прав банку, як заставодержателя і кредитора. Вимагати від позичальника представлення акту останньої аудиторської перевірки;
- проводити обов'язкове страхування переданих в заставу цінностей з передбаченням, що заставодержатель має право отримати страхову компенсацію, в підтвердження цього вимагати надання страхових полісів;
- вимагати від позичальників підтвердження наявності і достатності переданого банку забезпечення, враховувати проведену переоцінку, його оперативного до оформлення чи зміцнення при необхідності

- посилити взаємодію економічної, юридичної служби банківської безпеки для підвищення результативності роботи по поверненню боргів, в тому числі шляхом оперативної і ефективної реалізації забезпечення;
- з метою підвищення рівня ліквідності забезпечення і своєчасного повернення кредитів не допускати практики формального підходу до вказаних процедур, а також перевищення встановлених повноважень при вирішенні кредитних питань.

Отже, з вищенаведеного випливає, що покращення якості портфеля та відсутність значних концентрацій призведе до зменшення очікуваних збитків від виникнення подій кредитного ризику з близько 2% на кінець 2020 року до трохи більш ніж 1% від не проблемної заборгованості за кредитами корпоративних клієнтів підрозділ з управління ризиками здійснює постійний аналіз ранніх, середньострокових та фінальних показників ризику у розрізі всіх сегментів і продуктів кредитування роздрібного бізнесу.

Відрахування в резерви на покриття кредитних ризиків протягом року повинні становити близько 1% від кредитного портфеля протягом року та відображають стабілізацію профілю якості кредитного портфеля.

Щотижнево та щомісячно контролюється відповідність показників цільовим, виявлення відхилень та корекція. Постійно переглядаються та вдосконалюються методи сегментації клієнтів та прийняття ризику, підвищуються роздільна здатність моделей та правил, вдосконалюються методики верифікації та оцінки кредитоспроможності.

Кредитну політику комерційного банку потрібно спрямовувати як на зростання обсягів активів, так і на підвищення їх якості.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретичні засади кредитної політики банку, виявлено перспективи розвитку та вдосконалення механізму формування та реалізації кредитної політики банку.

За результатами проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Кредитна політика банку - це структурно-функціональна цілісність взаємопов'язаних між собою елементів (завдань, цілей, принципів, технологій), взаємодія яких дозволяє визначити найбільш ефективні стратегії діяльності банку на кредитному ринку.

2. Для формування якісної та ефективної кредитної політики банку необхідно звертатися до всіх можливих джерел і враховувати всі наявні зовнішні та внутрішні фактори. До зовнішнього нормативного забезпечення відносять закони, постанови, інструкції, методичні рекомендації, листи та інші нормативно-правові акти уповноважених органів, що регулюють діяльності банку та можуть впливати на кредитну діяльність банку. До джерел внутрішнього нормативного забезпечення варто віднести інструкції, положення, політики, методичні рекомендації, норми і нормативи, що затверджуються банком.

3. Етапи формування та реалізації кредитної політики тісно взаємопов'язані між собою та входять до загального механізму формування та реалізації кредитної політики. Механізм формування та реалізації кредитної політики складається із суб'єктів, об'єкту, етапів, інструментів, цілей формування та реалізації кредитної політики. Ключовими органами формування кредитної політики можна вважати кредитний комітет, а реалізації – кредитні департаменти та фронт-офіс банку. Кредитна політика створює необхідні загальні передумови ефективної роботи персоналу кредитного підрозділу, орієнтуючись на досягнення стратегічних цілей банку.

4. АТ «ОТП Банк» є банком, який швидко розвивається на українському ринку банківських послуг, демонструючи значні темпи зростання кредитного

портфеля та зобов'язань банку при незначному рості власного капіталу, що забезпечує йому високий рівень ефективності при прийнятному рівні ризику.

5. Загальний обсяг кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» станом на 2019 рік порівняно з 2017 значно збільшився, що пов'язано із зростанням обсягів споживчого кредитування, переважно з використанням застави у вигляді забезпечення обладнанням, запасами та правами на них. Банком дотримано ключові принципи побудови кредитної політики, визначені основні положення та закріплені обов'язки по формуванню кредитної політики за відповідними органами. Проте, у зв'язку з незначним досвідом роботи на ринку, кредитна політика банку розроблена для умов стабільної економіки.

6. Група показників дохідності та ризику кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» мають достатній рівень, надаючи інформацію щодо забезпеченості кредитного портфеля власним капіталом, частки залучених коштів у формуванні кредитного портфелю банку та рівнем сформованого резерву під кредитні операції, який характеризує якість кредитного портфелю. Загалом, майже всі коефіцієнти (коефіцієнт дохідності кредитних операцій, маржа процентного прибутку, коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом, коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі, коефіцієнт якості кредитного портфеля, коефіцієнт активності використання коштів в кредитному портфелі, коефіцієнт кредитної активності) знижувались за період 2017-2019 рр.

7. Основними принципами, на які має спиратися робота АТ «ОТП Банк» щодо мінімізації ризиків, є наступні: дотримання оптимального співвідношення між ризикованістю та прибутковістю банківських операцій; залучення до процесу управління ризиками як керівних підрозділів, так і тих, які безпосередньо забезпечують проведення відповідних банківських операцій; роботу щодо мінімізації ризиків необхідно здійснювати поетапно та безперервно, оскільки постійно змінюються стан АТ «ОТП Банк», фінансові спроможності банківських клієнтів, кон'юнктура грошового ринку, економічна ситуація в країні та в регіоні діяльності банку.

8. Серед основних напрямків оптимізації кредитних ресурсів АТ «ОТП Банк» доцільно виділити такі: зменшення частки проблемних кредитів дасть можливість зменшити обсяги резервів під знецінення кредитних операцій, і тим самим збільшити обігові кошти банку; збільшити частку кредитів етапу 1, це в короткостроковій перспективі дасть змогу збільшити портфель кредитних ресурсів на 2,29%; здійснити заходи щодо активізації депозитної політики банку за рахунок якої можливо підвищити обсяг кредитних ресурсів на 1,15%; розширити лінійку кредитних продуктів для фізичних осіб, розробити більш привабливі для клієнтів продукти, активізувати маркетингову діяльність; зменшити частку заборгованості за кредитами через впровадження програм лояльності для клієнтів з простроченням, що дасть можливість отримати відстрочку сплати відсотків.

9. З метою удосконалення кредитних взаємовідносин АТ «ОТП Банк» з клієнтами в умовах підвищення кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів банку, можна вважати за необхідне посилити вимоги щодо правомірності прийняття рішень по видачі кредитів та оперативність прийняття рішень по видачі кредитів та оперативність прийняття заходів по їх погашенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова І. А. Оцінка кредитної діяльності банку / І. А. Аванесова // Фінанси України. – 2005. – № 8. – С. 103–108.
2. Андросова О. Ф. Банківські операції: Навч. посіб. / О.Ф. Андросова, А.В. Череп. – К.: Кондор, 2010 – 410 с.
3. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки [Електронний ресурс] / Н. А. Антіпова. – Режим доступу : http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_8/stati/Antipova.pdf.
4. Банківський менеджмент : навчальний посібник / О. Кириченко, І. Гіленко, А. Ятченко. – К. : Основи, 2005. – 671 с.
5. Белуха Н. Т. Теорія фінансово-господарського контролю: посібник / Н. Т. Белуха. – К.: Вища школа, 2003 – 278 с.
1. Белова І. В. Організація контролю в банку : навчальний посібник / І. В. Белова. – Суми: Університетська книга, 2009. – 302 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Проблеми науки бухгалтерського обліку: реалії: Монографія. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 324 с.
3. Васюренко, О. В. Банківський менеджмент: Посібник / О. В. Васюренко. – К.: Академія, 2004. – 320 с. – ISBN 966-7330-25-7
4. Версаль Н. І. Теорія кредиту: навч. посіб. / Н. І. Версаль, Т. В. Дорошенко. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 483 с.
5. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2008. – 564 с.
6. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитного портфелю» та аналіз його характеристик / С. Говоруха // Вісник Львівського університету. – 2008. – № 39. – С. 125-127.

7. Голуб В.М. Управління кредитним портфелем комерційного банку : Автореф. дис. канд.екон. наук: 08.04.01 / В.М. Голуб; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004. – 19 с.
8. Григораш Т. Ф. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, основні проблеми та шляхи їх вирішення / Т. Ф. Григораш, С. С. Пільгуй // Економічний простір. – №62. 2012. – С. 119-124.
9. Грищенко Т. В., Падалко О. А. Проблеми формування та реалізації кредитної політики комерційних банків / Т. В. Грищенко, О. А. Падалко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2005. – №79. – С. 12-15.
10. Гроші, банки та кредит : у схемах і коментарях : навч. посібник ; за ред. Б.П.Луціва. – Тернопіль : Карт-бланш, 2010. – 225 С.
11. Гурова О. В Менеджмент банківського контролю за ризиками / О. В. Гурова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України – 2009. – №1. – С.85-92.
12. Даниленко А. Тенденції та наслідки активізації споживчого кредитування в Україні / А. Даниленко, Н. Шелудько // Вісник НБУ. – 2006. – №5. – С. 36-39.
13. Дзюблюк О.В. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком комерційного банку в період кризових явищ в економіці / О.В. Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 9. – С. 108– 124.
14. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 16.07.2015 р. № 629 Електронний ресурс– Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
15. Захараш Н.В. Місце кредиту у фінансовому забезпеченні суднобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Н.В. Захараш. – К., 2001., с. 240.
16. Іваненко Т. В. Перспективи розвитку кредитних операцій комерційних банків у після кризовий період / Т. В. Іваненко, А. С. Калітенко. – 2010 – с. 19 - 20.

17. Карбівничий І.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автор. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / І.В. Карбівничий. – Суми: Українська академія банківської справи НБУ, 2011. – 20 с.

18. Карбівничий І. В. Теоретичні аспекти формування кредитної політики банку [Електронний ресурс] / І. В. Карбівничий. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4550/1/МВК_2006_55.pdf.

19. Касьянова В. Ю. Кредитний портфель банків України в умовах економічної кризи / В. Ю. Касьянова, З. М. Карасьова // Наука й економіка. – 2010. – №3 (19). – С. 56-59.

20. Коваленко В.В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України/ В. В. Коваленко, О. М. Зверяков, Д. С. Гайдукович // Фінанси України – 2016 – №2 – С.84-98.

21. Коваль С. Л. Формування фінансових ресурсів комерційних банків / С. Л. Коваль // Фінанси України. – 2012. – №7. – С. 110-115.

22. Криклій, О. А. Формування кредитної політики банку [Електронний ресурс] / О. А. Криклій, О. В. Мірошниченко. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VUbsNbU/2012_3/12_3_37.pdf.

23. Курникова А.В. Сущность механизма управления инновационным развитием региона [Электронный ресурс] /Курникова А.В.//Вестник Челябинского государственного университета. – Режим доступу : <http://www.lib.csu.ru/vch/257/003.pdf>.

24. Лаврушин О. И. Управление деятельностью коммерческого банка: Учебник / О. И. Лаврушин. – М.: Юрист, 2003. – 688 с.

25. Луців Б. Л. Інвестиційний потенціал банківської системи України / Б. Л. Луців, Т. Б. Стечишин // Фінанси України. – 2009. – №9. – С. 67-77.

26. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі / О. О. Любар // Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2010. – №3 (9). – С. 183-195.

27. Лютий О.І. Банківський маркетинг [Електронний ресурс] / О.І.Лютий – Доступ:http://pidruchniki.ws/15840720/bankivska_sprava/bankivskiy_arketing_-_lyutiy_io.
28. Мещеряков А.А. Управління кредитним портфелем банку / А.А. Мещеряков, К.С. Тарасюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2012. – Вип. 6(3). – С. 80-85.
29. Новосельцева М. М. Формування та реалізація кредитної політики комерційного банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук 08.00.10 «Фінанси, гроші та кредит» / М. М. Новосельцева. – 2010. – 21 с.
30. Офіційний сайт АТ «ОТП Банк» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.otpbank.com.ua/>
31. Павленко Т. С. Кредитна політика комерційних банків и її вплив на банківську діяльність : автор. дис. канд.. екон. наук 08.00.10 «Фінанси, гроші та кредит» / Т. С. Павленко, 2009. – 20 с.
32. Пірог В. В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ / В. В. Пірог // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 228–235.
33. Потійко Ю.А. Кредитування підприємств України в перехідний період : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” /Ю.А Потійко. – К., 2001. – 19 с.
34. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
35. Пытьева А. П. Кредитная политика как инструмент снижения уровня кредитного риска / А. П. Пытьева // Финансы, денежное обращение и кредит. – 2010. – № 12 (73). – С. 343–346.
36. Рябініна Л.М. Банківські операції.:навчальний посібник – за ред.. Рябініної Л.М. – Одеса: ОДЕУ, 2011. – 292 с.
37. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

38. Сало І.В. Формування та реалізація кредитної політики банку: монографія / І.В. Сало, І.В. Карбівничий. – Суми: Університетська книга, 2011. – 176 С.
39. Світ енциклопедії: Кредитна політика [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://gx3000.ru/finansovasisistema/kreditna-politika-banku.html>.
40. Сидоренко В. А. Проблеми теорії і практики організації кредитного процесу в комерційних банках України : монографія / В. А. Сидоренко. – К. : УБС НБУ, 2011. – 195 С.
41. Смовженко Т. С. Кредитування і контроль: Навч. посібник / Т. С. Смовженко, Р. Р. Коцовська В. М. Крупський, В. С. Хім'як. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 135 с.
42. Худа О. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1115>.
43. Чайковський Я. І. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування / Я. І. Чайковський // Банківська справа. – 2005. – № 2. – С. 36-47.
44. Чемерис В. О., Башкіров О. В. Побудова системи внутрішнього контролю центрального банку на основі аналізу ризиків [Електронний ресурс] / В. О. Чемерис, О. В. Башкіров. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/3652/1/piprbsu_08.pdf.
45. Циганов С. А. Міжнародний досвід удосконалення механізму управління кредитним портфелем банку / С. А. Циганов, К. П. Побоча // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2008. – Вип. 75. – Ч. 2. – С. 40-45.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП Банк»

Звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи за рік, який закінчився 31 грудня 2017 року (у тисячах українських гривень)

	Примітки	Рік, який закінчився 31 грудня 2017 року	Рік, який закінчився 31 грудня 2016 року
Процентні доходи	4, 26	3,035,594	3,088,820
Процентні витрати	4, 26	(1,087,530)	(1,199,459)
Чистий процентний дохід до формування резерву на покриття збитків від знецінення активів, за якими нараховуються проценти		1,948,064	1,889,361
Ефект первісного визнання активів, за якими нараховуються проценти		-	(71,629)
Формування резерву на покриття збитків від знецінення активів, за якими нараховуються проценти	5, 26	(393,649)	(744,489)
Чистий процентний прибуток		1,554,415	1,073,243
Комісійні доходи	6, 26	1,154,533	936,731
Комісійні витрати	6, 26	(216,492)	(158,711)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою та банківськими металами	7, 26	272,930	58,410
Чистий (збиток)/прибуток від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибутки або збитки	8	(66,247)	67,769
Чистий (збиток)/прибуток від інвестицій, наявних для продажу (Формування)/відшкодування резерву на покриття збитків		(10,581)	20,437
від знецінення за іншими операціями	5	(26,769)	216,557
Інші доходи	26	66,442	54,845
Чистий непроцентний прибуток		1,173,816	1,196,038
Операційний прибуток		2,728,231	2,269,281
Операційні витрати	9, 26	(1,463,348)	(1,400,559)
Прибуток до оподаткування		1,264,883	868,722
(Витрати)/відшкодування з податку на прибуток	10	(243,518)	85,402
Чистий прибуток за рік		1,021,365	954,124
Інші сукупні доходи/(збитки)			
Статті, які в подальшому можуть бути рекласифіковані до складу прибутків або збитків:			
Зміна справедливої вартості інвестицій, наявних для продажу		56,288	(48,117)
Вплив зміни справедливої вартості на відстрочений податок на прибуток		(8,586)	8,661
Інші сукупні доходи/(збитки)		47,702	(39,456)
Всього сукупних прибутків за рік		1,069,067	914,668
Прибуток на акцію			
Середньозважена кількість простих акцій в обігу	11	499,238	499,238
Базисний та розбавлений прибуток на акцію, в українських гривнях	11	2,046	1,911

Затверджено до випуску керівництвом ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП Банк» та підписано від його імені:

Тамаш Хак-Ковач
Голова Правління

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП Банк»

Звіт про фінансовий стан
станом на кінець дня 31 грудня 2017 року
(у тисячах українських гривень)

	Примі- тки	31 грудня 2017 року	31 грудня 2016 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	12	2,182,720	1,940,805
Кошти в банках	13, 26	3,703,612	2,051,772
Кредити клієнтам	14, 26	17,488,991	15,211,493
Інвестиції, наявні для продажу	15	685,297	1,394,509
Інвестиції, утримувані до погашення	16	4,458,228	2,605,186
Основні засоби та нематеріальні активи	17	405,146	336,621
Поточні активи з податку на прибуток		179,705	180,862
Відстрочені активи з податку на прибуток	10	467,237	720,744
Інвестиційна нерухомість	18	39,038	177,235
Інші активи	19, 26	222,424	213,151
ВСЬОГО АКТИВІВ		29,832,398	24,832,378
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків та інших фінансових установ	20, 26	479	546
Рахунки клієнтів	21, 26	25,672,913	21,802,425
Інші зобов'язання	22, 26	529,031	468,499
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		26,202,423	22,271,470
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	23	6,186,023	6,186,023
Емісійний дохід	23	405,075	405,075
Інший додатковий капітал	23	1,236,294	1,236,294
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу		2,219	(45,483)
Накопичений дефіцит		(4,199,636)	(5,221,001)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		3,629,975	2,560,908
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		29,832,398	24,832,378

Затверджено до випуску керівництвом ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП Банк» та підписано від його імені:

Тамаш Хак-Ковач
Голова Правління

27 березня 2018 року

Примітки, з 1 по 30, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Наталя Дюба
Головний бухгалтер

27 березня 2018 року

Додаток В

**Комбінований звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи
за рік, який закінчився 31 грудня 2018 року
(у тисячах українських гривень)**

	Примітки	Рік, який закінчився 31 грудня 2018 року	Рік, який закінчився 31 грудня 2017 року
Процентні доходи	4, 26	4,796,274	3,556,075
Процентні витрати	4, 26	(1,553,043)	(1,327,762)
Чистий процентний дохід до формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти		3,243,231	2,228,313
Комісійні доходи	6, 26	1,502,929	1,170,543
Комісійні витрати	6, 26	(342,063)	(214,711)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою та банківськими металани	7, 26	146,742	296,474
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з похідними фінансовими інструментами	8, 26	164,224	(66,268)
Чистий прибуток/(збиток) від інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		5,234	(10,581)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів		(20,320)	-
Формування резерву на покриття очікуваних збитків за активами, за якими нараховуються проценти	5, 26	(375,447)	(381,131)
Розформування/(формування) резерву на покриття очікуваних збитків за іншими операціями	5	4,344	(26,769)
Інші доходи	26	98,712	120,356
Чистий непроцентний прибуток		1,184,355	887,913
Операційний прибуток		4,427,586	3,116,226
Операційні витрати	9, 26	(1,721,705)	(1,570,345)
Прибуток до оподаткування		2,705,881	1,545,881
Витрати з податку на прибуток	10	(478,705)	(288,627)
Чистий прибуток за рік		2,227,176	1,257,254
що належить: Акціонеру Банківської групи		2,227,176	1,257,254
Інші сукупні доходи: Статті, які в подальшому можуть бути рекласифіковані до складу прибутків або збитків: Зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		65,464	56,288
Вплив зміни справедливої вартості на відстрочений податок на прибуток	10	-	(8,586)
Інші сукупні доходи		65,464	47,702
Всього сукупних прибутків за рік		2,292,640	1,304,956
що належить: Акціонеру Банківської групи		2,292,640	1,304,956
		2,292,640	1,304,956

Затверджено до випуску керівництвом Банківської групи та підписано від її імені:

Голова Правління
Тамаш Хак-Ковач

30 травня 2019 року

Головний бухгалтер
Наталія Дюба

30 травня 2019 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

Комбінований звіт про фінансовий стан
станом на кінець дня 31 грудня 2018 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	31 грудня 2018 року	31 грудня 2017 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	11	2,320,458	2,182,720
Кошти в банках	12, 26	2,509,984	3,714,347
Кредити клієнтам	13, 26	27,762,231	21,085,627
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	14	1,112,963	694,060
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	15	3,677,428	4,458,228
Основні засоби та нематеріальні активи	16	506,109	423,358
Поточні активи з податку на прибуток		129,692	186,160
Відстрочені активи з податку на прибуток	10	177,315	467,237
Інвестиційна нерухомість	17	39,381	39,038
Інші активи	18, 26	451,244	376,889
ВСЬОГО АКТИВІВ		38,686,805	33,627,664
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків та інших фінансових установ	19, 26	4,802,234	3,307,314
Рахунки клієнтів	20, 26	26,750,669	25,667,453
Субординований борг	21	483,579	-
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	10	53,565	45,125
Інші зобов'язання	22, 26	856,321	786,685
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		32,946,368	29,806,577
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	23	6,240,528	6,240,528
Емісійний дохід	23	405,075	405,075
Інший додатковий капітал	23	1,236,294	1,236,294
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		68,994	2,219
Накопичений дефіцит		(2,210,454)	(4,063,029)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		5,740,437	3,821,087
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		38,686,805	33,627,664

Затверджено до випуску керівництвом Банківської групи та підписано від її імені:

Голова Правління
Тамаш Хак-Ковач

30 травня 2019 року

Головний бухгалтер
Наталя Дюба

30 травня 2019 року

Консолідований звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи за рік, який закінчився 31 грудня 2019 року

(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2019	2018
Процентні доходи	4, 24	5,253,438	4,133,371
Процентні витрати	4, 24	(1,635,423)	(1,226,343)
Чистий процентний дохід до формування резерву на покриття збитків від знецінення активів, за якими нараховуються проценти	4	3,618,015	2,907,028
Комісійні доходи	6, 24	1,695,811	1,445,122
Комісійні витрати	6, 24	(392,952)	(297,109)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою та банківськими металами	24	176,917	152,056
Чистий прибуток від операцій з похідними фінансовими інструментами	24	164,169	164,224
Чистий прибуток від інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		43,502	5,570
Чистий збиток від модифікації фінансових активів		(12,884)	(20,320)
Формування резерву на покриття очікуваних збитків за активами, за якими нараховуються проценти (Формування)/розформування резерву на покриття очікуваних збитків за іншими операціями	5, 24	(145,694)	(393,928)
		(46,447)	4,344
Інші доходи	24	165,598	97,632
Чистий непроцентний прибуток		1,648,020	1,157,591
Операційний прибуток		5,266,035	4,064,619
Операційні витрати	7, 24	(2,041,548)	(1,662,895)
Прибуток до оподаткування		3,224,487	2,401,724
Витрати з податку на прибуток	8	(557,610)	(427,414)
Чистий прибуток за рік		2,666,877	1,974,310
Інші сукупні (збитки)/доходи			
Статті, які в подальшому можуть бути рекласифіковані до складу прибутків або збитків:			
Зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(3,284)	65,465
Інші сукупні (збитки)/доходи		(3,284)	65,465
Всього сукупних прибутків за рік		2,663,593	2,039,775
Прибуток на акцію			
Середньозважена кількість простих акцій в обігу		499,238	499,238
Базисний та розбавлений прибуток на акцію, в українських гривнях		5,342	3,955

Затверджено до випуску керівництвом Групи та підписано від його імені:

Тамаш Хак-Ковач
Голова Правління

26 березня 2020 року

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

26 березня 2020 року

Консолідований звіт про фінансовий стан станом на кінець дня 31 грудня 2019 року

(у тисячах українських гривень)

	Примітки	31 грудня 2019 року	31 грудня 2018 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	9	3,139,593	2,320,458
Кошти в банках	10, 24	4,308,470	2,507,127
Кредити клієнтам	11, 24	25,669,078	22,059,052
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	12	3,631,783	1,102,220
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	13	7,212,296	3,677,428
Основні засоби та нематеріальні активи	14	570,535	478,898
Активи з права користування	15	191,946	-
Поточні активи з податку на прибуток		5,137	127,402
Відстрочені активи з податку на прибуток	8	38,747	177,315
Інвестиційна нерухомість		28,152	39,381
Інші активи	16, 24	233,118	267,857
ВСЬОГО АКТИВІВ		44,828,805	32,757,138
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків та інших фінансових установ	17, 24	567,801	441
Рахунки клієнтів	18, 24	35,094,301	26,855,632
Орендні зобов'язання	19	174,425	-
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		84,827	-
Інші зобов'язання	20, 24	793,970	646,259
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		36,715,324	27,502,332
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	21	6,186,023	6,186,023
Емісійний дохід	21	405,075	405,075
Інший додатковий капітал	21	1,236,294	1,236,294
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		71,001	67,683
Нерозподілений прибуток/(Накопичений дефіцит)		215,088	(2,640,269)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		8,113,481	5,254,806
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		44,828,805	32,757,138

Затверджено до випуску керівництвом Групи та підписано від його імені:

Тамаш Хак-Ковач
Голова Правління

26 березня 2020 року

Нагала Дюба
Головний бухгалтер

березня 2020 року